

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Disp. II. De existentia Sacramentorum,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

contrariam, non habet intentionem Ecclesiae, concedo. Qui habet intentionem, Ecclesia intentioni materialiter solum contrariam, nego. Similiter distinguo Minorem: eo ipso precise quod minister intendat suum errorem introducere in Ecclesiam, habet intentionem, Ecclesiae intentioni materialiter tantum contrariam, concedo Minorem, Contrariam etiam formaliter, nego Minorem, & Consequentiam.

137. Explicatur solutio: Intentio privata ministeri introducendi in Ecclesiam aliquem errorem, siue toleratum, siue non toleratum ab ea, potest dupliciter esse contraria generali intentioni Ecclesiae, nimirum vel materialiter tantum, vel etiam formaliter: materialiter tantum, si volens suum errorem introducere non credat eum esse errorem, sed veritatem, atque adeo non intendat ipsum introducere tanquam errorem, sed tanquam veritatem: formaliter vero privata illa intentio est contraria generali Ecclesiae intentioni, si volens suum privatum errorem in eam introducere, non existimet ipsum esse veritatem, sed errorem: licet autem habens istam posteriorem intentionem, non possit simul habere intentionem generalem Ecclesiae, bene tamen qui illam priorem duntaxat habet, eo ipso enim quod existimans suum errorem privatum, non esse errorem, sed veritatem, velit ipsum introducere, non existimat eum esse contrarium Ecclesiae, sed potius ab ea intentum, quia existimat veram Ecclesiam veritatem intendere: quia ergo hoc ita potest contingere, imò communiter ita contingit (haeretici enim volentes introducere suos errores in Ecclesiam, existimant illos non esse errores, sed veritates, licet de facto errores sint) hinc fit quod licet eorum intentio sit materialiter contraria intentioni generali Ecclesiae, quae errare non potest, non tamen formaliter.

138. Instabis: Ut minister in dicto casu habeat generalem intentionem Ecclesiae, necesse est quod intendat, saltem virtualiter, oppositum suo errori: Sed intendens introducere suum privatum errorem in Ecclesiam, non intendit, etiam virtualiter, oppositum suo errori: Ergo neque habet intentionem generalem Ecclesiae. Major conitatur, cum enim Ecclesia vera intendat oppositum errori privato ministeri, nisi minister, saltem virtualiter, id ipsum intendat, non potest dici habere intentionem generalem Ecclesiae verae. Minor vero probatur: Cum intentione formalis alicujus, non stat intentio virtualis oppositi: quis enim dicat, quod aliquis possit simul intendere esse secundum eandem partem, & eodem tempore calidus & frigidus? Sed minister in casu posito intendit formaliter suum errorem: Ergo non habet simul intentionem virtuales oppositi suo errori.

139. Respondeo negando Minorem, & ad ejus probationem, datā Majori, distinguo Minorem: minister in casu posito intendit formaliter suum errorem, reduplicative ut errorem, nego. Non ut errorem, sed ut veritatem, concedo. Similiter distinguo Consequens: Ergo non habet simul intentionem virtuales oppositi suo errori, ut errori, nego. Ut non existimato tali, concedo.

DISPUTATIO II.

De existentia Sacramentorum.

Ad questionem 61. Divi Thomae.

Quamvis juxta ordinem doctrinae ab Aristotele, post assignatum, de quacunque re prius inquirendum sit, an existat, deinde quid sit, ac proinde videatur D. Thomae & nos post ipsum, prius investigare debuisse, an existat sacramentum, quam quid sit sacramentum: quia tamen antequam ostenderetur sacramenta esse, necesse erat exacte intelligi, quid nomine sacramenti significetur; significatio autem hujus nominis tam est conjuncta cum essentia & proprietate ipsius rei significatae, ut ejus cognitio, non possit perfecte haberi, nisi doctrina aliquantulum inverteatur, prius quid sit sacramentum, quam an sit inquirendum. Cum autem sacramenta fuerint instituta, atque adeo existant propter hominem: homo autem considerari possit vel ante Christi adventum, nimirum in statu innocentiae, in statu legis veteris, & in statu legis scriptae, sive Moysaice, & post Christi adventum, seu in lege nova & evangelica, existentia seu necessitas sacramentorum, quoad omnes illos status, investiganda est.

Sed prius supponendum est cum S. Thoma hic art. 1. sacramenta esse homini necessaria ad salutem, ob triplicem rationem. Prima petita ex conditione humanae naturae: Ea enim est natura humana conditio, ut ex cognitione sensibilibus assurgat in notitiam rerum spiritualium. Atqui sacramenta sunt quaedam signa sensibilia & corporalia, quibus homines adducuntur in notitiam rerum spiritualium: Ergo congruum est ut pro eruditione sacramenta instituantur. Secundam sumit ex humilitatione quae per sacramenta homini feliciter contingit: Homo enim peccando, & consequenter converendo se in corporalia & sensibilia, tanquam in ultimam finem, subicit se secundum affectum corporibus: Ergo congruum fuit, ut in penam limitis remedium, subiceretur sacramentis, quae sunt quaedam sensibilia, ut unde morbum contraxerat, inde medicinam reciperet. Terciam deinde ab exercitatione utili, ne ex animi hominum ad exercitationes corporales interdum sibi noxae de proclivi, durum esset, si totaliter ab actionibus corporalibus abstraheretur, conveniret Deus instituit sacramenta sensibilia, quibus homo salubriter exerceretur.

Has tres rationes eleganter expendit Hugo Victorinus lib. 1. de sacramentis parte 9. cap. 1. sed alia serie, ait enim sacramenta esse homini necessaria, propter humilitationem, propter eruditionem, propter exercitationem. Primo quidem, ut dum in sensibilibus alimentis rationalis creatura Creatoris praecepto subicitur, ex hac ipsa humilitatione, Creatoris suo reconciliari mereatur: post prius Deum superbiendo deserens, se terrenis per concupiscentiam subdit, &c. Secundo, ut per id quod in sacramento specie visibili cernitur, ad invisibilem virtutem quae intus in re sacramenti coelestis agnoscenda, mens humana erudiatur, &c. Tercio, ut dum

mens humana per varias operum species exercitata (seu velut ager spiritualis excolitur) ad multiplicem virtutis fructum interius fecundetur : quia postquam per concupiscentiam ad multiplicia quæ & transitoria se dividi permisit, sicut multa diligens in hoc per affectum dicitur, sic mutabilia sequens variatur : & idcirco ne suâ mobilitate semper ad deteriora descenderet, talibus nutrienda fuerat studiis, in quibus & per varietatem rerum foris excitata, & amulatione virtutum intus accensa, proficiendi occasum inveniret. Proposita igitur species corporales, in quibus sunt opera exercenda, ut medicinam interiori homini, exterior homo prepararet, eique subesse ac prædesse addiceret : nam cum prius humana vita per duo exercitationum genera cucurrisset, in altero ad usum pro natura, in altero ad vitium pro culpa, congruum erat ut tertium exercitationis genus adingeretur, ut per illud, unum de duobus primis evanesceret, quia erat nocens; alterum persiceretur, quia non erat sufficiens, &c.

Hanc rationem egregie etiam prosequitur Soto in 4. sent. dist. 1. quæst. 2. art. 1. his verbis : Dum homo in statu innocentie persequebatur, solâ divinâ contemplatione fruebatur; ad hæc autem ima per peccatum demissus, rerum varietate gaudet. Id quod Christus in illis sororibus nos admonuit, quarum admodum Marthâ erga plurima se sollicitante, contemplativa Maria dixit, unum est necessarium. Si ergo puris spiritualibus homo juberetur vacare, esset à sua natura valenter abstractus : quod certe egerimè ferret. Motem ergo Deus nobis gessit, ut sacramentorum varietate oblectati, ad nostram comparandam salutem sensum propensiores. Delectat enim nos nunc basilicum extruere, mox sacrificia celebrare, deinde orare, & nunquam hymnos cantusque intonare divinos. Alii incumbit sacramenta ministrare, atque alios expedit suscipere, per quæ quidem virtutum munera à cunctis idolorum servitutibus distrahimur. Id quod in illis Neophitis novi orbis experimento comperitur. Mirum enim in modum in istiusmodi caremoniis exultantur, per quas à sua idololâtria femoveantur.

ARTICULUS PRIMVS.

An aliqua sacramenta fuerint de facto in statu innocentie, vel futura fuissent Adamo non peccante, supposito saltem quod posteri eius peccassent?

§. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententie.

Notandum primò, triplicem in titulo hujus articuli difficultatem insinuari. Prima est, an de facto institutum fuerit aliquod sacramentum pro brevi illo tempore quo status innocentie in Adamo duravit? Secunda, an si Adamo non peccante, status innocentie in omnibus ejus posteris durasset, fuissent pro eis aliqua sacramenta instituta? Tertia, an ex hypothesi futuri peccati in aliquibus ex posteris Adami, ipso non peccante, pro eis fuisset aliquod sacramentum in remedium peccati institutum? Notandum secundo, quod sicut quando in Tractatu de Incarnatione quaerunt Theologi,

Tomus V.

utrum Adamo non peccante Christus venisset? hoc intelligi debet, ex vi decreti quod Deus de facto habuit, non verò ex vi alterius quod habere potuisset; certum enim est, Deum ex vi alterius decreti quod potuisset habere, Adamo non peccante, carnem potuisse assumere. Ita similiter quando hic quaeritur, an si Adamo non peccante, status innocentie in omnibus, vel saltem in aliquibus ejus posteris durasset, fuissent aliqua sacramenta à Deo instituta pro ipsis? hoc intelligi debet de institutione sacramentorum in eo statu, ex vi decreti quod Deus ab aeterno habuit, non verò de institutione sacramentorum faciendâ ex vi alterius decreti quod in Deo esse potuisset; cum certum & indubitatum sit apud omnes Theologos, Deum potuisse, de absoluta potentia, instituere sacramenta in statu innocentie, hoc enim nullam absolute implicat contradictionem. His præmissis,

Circa res difficultates propositas varia sunt Authorum placita. Prima sententia asserit de facto fuisse aliqua sacramenta à Deo instituta pro brevi illo tempore, quo status innocentie in primis parentibus duravit. Ita Durandus in 4. dist. 1. quæst. 2. ubi ait in statu innocentie fuisse sacramenta, non ratione medicinæ, sed ratione eruditionis. Quam sententiam plusquam probabilem esse dicit Alanus Tractatu de sacramentis cap. 7. illamque etiam ut probabilem defendit Alensis 3. parte, quæst. 1. membro 2. art. 1. Pro ea etiam citari possunt omnes illi Theologi qui docent matrimonium Adami cum Eva fuisse sacramentum: nimirum Petrus de Soto, Alphonsus à Castro, Catharinus, Rossetius, Pighius, & Henricus Angliæ Rex, quid docuit in Tractatu de sacramentis, quem edidit, dum esset Catholicus, & antequam in apostoliam incideret.

Secunda statetur quidem pro illo brevi tempore quo status innocentie duravit, nulla extitisse sacramenta strikte sumpta; si tamen status ille diutius durasset, suppositâ opinione Scoti asserentis Christum venturum, etiam Adamo non peccante; in illa, inquam, hypothesi, futurum esse aliquod sacramentum, nempe Eucharistiam, quia (inquit) est sacramentum maxime expectabile & independens à peccato, sicut à significatione Passionis Christi, quæ facile excludi posset, remanente præsentia reali Christi, & intimâ unionem, quâ nos sibi conjungit per hoc sacramentum. Ita Suarez & Coninchus, qui addunt, consequenter etiam futurum in eo statu sacramentum Ordinis ad ministros tanti sacrificii & sacramenti convenienter instituendos.

Tertia distinguit, & dicit quod si Adamo non peccante status innocentie in omnibus ejus posteris durasset, nulla etiam pro eis futura fuissent sacramenta; si tamen primo parente non peccante, aliqui ex ejus descendibus potuissent peccare, & de facto peccassent, pro iis qui peccassent, institutum fuisset aliquod sacramentum. Ita ex Thomistis Nunno, & Serra hic art. 2.

D 2

§. II.

§. II.

Triplex difficultas proposita, triplici conclusione resolvitur.

Dico primò: De facto nullum fuit institutum sacramentum, pro illo brevi tempore, quo status innocentie in Adamo duravit.

Probat brevitè: Tum quia nullibi in Scriptura, Conciliis, aut SS. Patribus fit mentio sacramenti instituti pro illo brevi tempore, quo status innocentie in Adamo duravit. Tum etiam, quia cum sacramenta sint signa permanentia alicujus religionis protelativa, conveniens non fuit quòd Deus aliqua sacramenta institueret pro statu innocentie Adam, quem prævidebat tam brevi tempore duraturum. Adde quòd, pro illo brevissimo tempore, quo status innocentie in primis parentibus duravit, vix potuit esse locus usus sacramentorum; sacramenta enim præcipue requiruntur ad perficiendum in gratia & scientia homines: primi verò parentes perfecti creati sunt in utroque, ut ostendimus in Tractatu de statibus naturæ humanæ: Ergo de facto nullum fuit institutum sacramentum pro illo brevi tempore quo status innocentie in Adamo duravit. Unde nec matrimonium Adam cum Eva, nec lignum vitæ, fuere verè & propriè sacramenta: licet enim typum & figuram rei sacræ gesserint, unionis scilicet Christi cum Ecclesia, & sacramenti Eucharistiæ, tamen pro tunc non erant à Deo instituta, ut signa practica gratiæ & sanctificationis hominum, sicut etiam transitus maris rubri, & serpens æneus, erant signa rei sacræ, non tamen sacramenta. De quo filiis in solutione argumentorum.

Disp. 1.
art. 3.

Dico secundò: perseverante Adamo & posteris ejus in statu innocentie, nulla pro illo statu fuissent à Deo instituta sacramenta, ex vi decreti quòd Deus habuit ab æterno. Ita D. Thomas in 4. dist. 1. quæst. 2. art. 2. & hic art. 2. Quamvis enim Cajetanus velit D. Thomam in hoc articulo loqui tantum de statu innocentie qui de facto fuit, ejus tamen rationes concludunt æqualiter de statu innocentie, qui futurus erat Adamo non peccante. Imò Soto, Ledesma, & Suarez ipse, contendunt D. Thomam loqui in hoc articulo de utroque statu. Sed quidquid sit de hoc,

Probat conclusio triplici ratione. Prima desumitur ex inutilitate sacramentorum in statu innocentie: Sacramenta enim ad duo præcipue ordinantur, nimirum ad sanctificandos homines, & ad eos instruendos de rebus supernaturalibus: Sed ad nullum ex his necessaria fuissent sacramenta in statu innocentie: Ergo fuissent prorsus inutilia & superflua, subindeque non fuissent à Deo instituta, si Adamus & posteris ejus in statu innocentie perseverassent. Major patet, Minor verò quoad utramque partem suadet. Posteris omnes Adam, eo non peccante, accepissent per modum naturæ gratiam & scientiam, quæ ad eos dirigendos in operibus justitiæ supernaturalis necessaria fuisset; quia geniti fuissent, sicut Adamus, in iustitia originali, & gratia, omnibusque habitibus supernaturalibus, ad eas consequentibus per modum proprietatis, ut communiter docent Theologi cum D. Thoma 1. p. quæst. 90 & 91. Ergo in statu innocentie, sacramenta nec ad sanctificandos ho-

A mines, nec ad eos instruendos de rebus supernaturalibus fuissent necessaria.

Confirmatur: Sacramenta sunt necessaria, utilia ad recipiendam gratiam, vel ad eam conservandam, vel ad eam augendam: Sed ab illis tribus indiguerunt homines in statu innocentie: Non quidem ad augmentum, quia ut diximus, accepissent gratiam per modum naturæ, sive in ea creati fuissent. Neque ad secundum, quia in eo felicissimo statu, non passi essent contraria gratiæ conservationi, vel la liquidem in eo fuisset concupiscentia, vel bellio appetitus inferioris contra superioris, quæ sola videtur contrariari conservationi gratiæ. Neque demum ad tertium, quia augmentum formæ, debet fieri proportionaliter ad primam ejus productionem, atque adeò indè pendet: gratia autem pro illo statu independens fuisset quoad suam primam productionem à sacramentis: unde sicut Angeli per propriam dispositionem, & non per applicationem alicujus sacramenti, vel signi spiritualis, aut sensibilis, auxerunt gratiam, dum essent viatores: ita homines in florentissimo & felicissimo statu, in quo veluti Angeli terreni fuissent, ut loquitur Chrysostomus, gratiam auxerunt per actus proprios, & magis commutabili illi statui, sicut & statui Angelorum: Ergo, &c.

Secunda ratio quam tradit D. Thomas in art. 2. in corp. sumitur ex perfectione status innocentie, cui sacramenta non videntur congrua & accommodata: Nam restitudo & perfectio status innocentie in eo sita erat, quòd superius dominarentur inferioribus, nec ab illis deprederent; unde hominem perfici per aliquid corporale, quantum ad scientiam, vel quantum ad gratiam, est contra debitum ordinem & perfectionem illius status: Atqui si in eo fuissent sacramenta, homo accepisset suam perfectionem quantum ad scientiam, & quantum ad gratiam per aliqua corporalia & sensibilia; sacramentum enim est aliquid corporeum & sensibile: Ergo sanctificandos homines, & ad eos instruendos de rebus supernaturalibus ordinatum: Ergo sacramentorum institutio videtur esse contra debitum ordinem & perfectionem status innocentie.

Dices primò cum Suare: Adamo non peccante, & consequenter perseverante statu innocentie, posteris Adæ acquisivissent scientiam de rebus sensibilibus, & intellexissent per conceptionem ad phantasmata, quæ sunt aliquid corporale & sensibile: Ergo non est contra rectitudinem status innocentie, quòd homo perficeretur per aliquid corporeum, quantum ad scientiam.

Sed contra: Licet hominè in statu innocentie depedere ab illis rebus sensibilibus, à quibus natura sua non dependet, sit contra perfectionem status innocentie, non tamè est contra perfectionem illius status, quòd homo dependeat ab illis rebus sensibilibus, à quibus ex natura sua dependet: Atqui homo dependet ex natura sua ab objectis sensibilibus, quantum ad acquisitionem scientiæ, non verò à sacramentis: Ergo est contra ordinem & perfectionem status innocentie, quòd homo dependeat à sacramentis, quantum ad acquisitionem scientiæ, non autè ab objectis sensibilibus. Minor quoad secundam partem evidens, quoad primam verò probatur, quia homo in hoc distinguitur ab Angelo, quòd ab ipso

rat habere species sibi infusas, ille verò eas sibi comparat, mediante intellectu agente. Unde quod Adam non dependeret ab objectis sensibilibus, quantum ad acquisitionem scientiæ, nec conversione adphantasmata, quantum ad usum ipsius non oriebatur præcisè ex natura & perfectione status innocentiae, alias hoc ipsum debuisset convincere ejus posteris, sed ex eo quod per accedens habuit species sibi à Deo infusas.

Dices secundo cum eodem: Hominem indigere sacramentis, non est ipsum subijci rebus sensibilibus, sed magis Deo, in usu alicujus rei sensibilibus: Hoc autem non videtur repugnare perfectioni status innocentiae, nam Deus prohibuit homini in eodem statu esum ligni vitæ, quod erat arbor sensibilibus: in quo Deus non subdidit hominem alicui sensibili, sed tantum sibi ipsi, in usu alicujus rei sensibilibus: Ergo similiter in proposito &c.

Sed contra: Licet hominem ita subijci Deo in usu alicujus rei sensibilibus, ut per talem subjectionem reddatur superior ad illam rem sensibilem, sic tantum hominem subijci Deo, neque hoc repugnet perfectioni status innocentiae; hominem tamen ita subdi Deo in usu alicujus rei sensibilibus, ut per illam subjectionem subdatur etiam rei sensibili, non est hominem subijci tantum Deo: primum autem factum fuit in prohibitione esus ligni vitæ, secundum verò fieret in institutione sacramentorum.

Dices tertio: Hominem uti rebus sensibilibus tanquam instrumentis, ad acquirendam suam perfectionem, non est hominem subijci rebus sensibilibus: Atqui homo in statu innocentiae, non uteretur sacramentis nisi tanquam instrumentis ad consequendam gratiam: Ergo non subijceretur illis. Minor est certa, Major probatur: quia in illo statu homines uterentur vocibus, & reliquo corpore, tanquam instrumentis, ad instructionem & cognitionem rerum, etiam supernaturalium.

Respondeo distinguendo Majorem: Hominem ad acquirendam suam perfectionem, uti rebus sensibilibus tanquam instrumentis sibi subordinatis, non est illum subijci rebus sensibilibus, concedo. Tanquam instrumentis sibi non subordinatis, nego. Sacramenta autem in statu innocentiae, non essent instrumenta subordinata homini, sed tantum Deo, cujus essent instrumenta, & à quo suam haberent virtutem. At verò voces, & alia signa corporalia, homini connaturalia, essent instrumenta sibi ipsi subordinata, quibus subinde non subijceretur, sed magis illa sibi subijceret.

Tertia ratio quam habet D. Thomas in eodem articulo, in argumento *sed contra*, potest sic breviter proponi. Illud quod non est institutum nisi in remedium peccati, tanquam spiritualis quædam medicina, non fuisse necessarium, nec conveniens, morbo spirituali, seu peccato non existente: Atqui sacramenta ex vi decreti quod Deus de facto habuit, sunt quædam medicina spirituales, in remedium peccati instituta: Ergo in statu innocentiae, in quo non fuisset peccatum, non fuissent etiam sacramenta, ex vi decreti præsentis. Major constat, tum ex illo Christi Matth. 9. Non est opus valentibus medicis, sed male habentibus. Tum ex illo Augustini serm. 9. de verbis Apostoli: Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla erit medicina causa. Minor autem probatur in-

Tern. V.

A ductione, nam baptisimus & poenitentia sunt sacramenta instituta ad tollendum peccatum originale, & actuale. Extrema Unctio, ad tollendas peccatorum reliquias. Matrimonium, ad libidinem fræandam & mitigandam, quæ nulla fuisset in statu innocentiae. De Eucharistia, quam Suarez negat præsupponere peccatum, probatur. Eucharistia supponit Christum venisse in carne passibili, quia ipsum ut talem continet, saltem ex modo quo fuit instituta, ex vi præsentis decreti: Ergo cum adventus Christi in carne passibili dependeat à peccato (quando quidem etiam illi qui dicunt Christum Adamo non peccante venturum, adhuc fatentur non venturum in carne passibili) ipsa etiam Eucharistia non potest non præsupponere peccatum.

B Ex quo etiam sequitur, sacramentum Ordinis non fuisse tunc necessarium, quia non est institutum nisi propter Eucharistiam. Denique de sacramento Confirmationis id etiam patet, quia Confirmatio ordinatur ad conferendam gratiam, quæ confirmati in professione fidei possint superare difficultates & persecutiones tyrannorum: Sed hæc non haberent locum in statu innocentiae: Ergo nec Confirmationis sacramentum.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Omnia sacramenta ex vi decreti quo de facto sunt instituta, habent totam suam vim & efficaciam ex Verbo incarnato, ac ex morte & passione Christi, unde etiam dicuntur à SS. Patribus dimanasse ex latere Christi: Ergo in statu in quo Verbum non fuisset incarnatum & passum, sacramenta nullam habuissent vim, nec proinde extitissent: Atqui Adamo non peccante Christus non venisset, saltem in carne passibili, ut omnes fatentur: Ergo Adamo non peccante, nullum fuisset sacramentum ex his quæ instituta sunt. Unde

Dico tertio: Si Adamo non peccante, multi ex ejus posteris peccassent, nullum, ex vi præsentis decreti, foret pro ipsis sacramentum, ex his quæ à Christo instituta sunt.

Probatur breviter: Sacramenta ex sua institutione non sunt ordinata in remedium cuiuscumque peccati, sed tantum peccati originalis, aut actualis, ab originali provenientis: Atqui in statu innocentiae, Adamo non peccante, nec fuisset peccatum originale, nec actuale ab originali proveniens: Ergo nec ullum sacramentum tunc existeret, tamen multi ex ejus posteris peccarent. Minor patet, Major probatur. Cum sacramenta ex modo quo sunt instituta, habeant suam vim & efficaciam ex Verbo incarnato, & morte ac passione ipsius, & ad hoc tantum sint instituta, ut merita Christi ad nos deferant, nobisque applicent, consequenter non sunt instituta nisi in remedium illius peccati, ad quod tollendum valent merita Christi, seu propter quod Christus incarnatus & mortuus est: Atqui Christus non est incarnatus & mortuus, nisi in remedium peccati originalis, aut actualis, ab illo provenientis, ut est probabilior opinio, quam in Tractatu de Incarnatione defendimus: Ergo sacramenta ex sua institutione, & ex vi præsentis decreti, non sunt ordinata in remedium cuiuscumque peccati, sed tantum peccati originalis, aut actualis ab originali provenientis.

Diff. 5.
art. 2.

D 3

S. III.

§. III

Solvuntur objectiones.

22. **O**bjicies primò contra primam conclusionem: Apostolus ad Ephes. 5. vocat matrimonium Adæ cum Eva. *magnum sacramentum*. Et Augustinus lib. 3. de Genes. ad litt. cap. 4. appellat etiam lignum vitæ, quod Deus in medio Paradisi terrestris collocaverat, *sacramentum*, ait enim, *erat ei* (scilicet Adamo) *in ligno ceteris alimentum, in isto sacramentum*: Ergo pro brevi illo tempore, quo status innocentie in Adamo duravit, institutum à Deo fuit aliquod sacramentum.
23. Respondeo Apostolum non sumere loco citato, ut sumimus modò, nomen sacramenti, pro signo rei sacræ sanctificantis hominem, sed pro mysterio, eodem sensu quo mysterium incarnationis appellat interdum sacramentum: matrimonium enim in statu innocentie, non fuit institutum in signum gratiæ, sed solum in officium naturæ, quamvis ex consequenti, sive ex sua ipsius conjunctionis natura, significet aliquo modo unionem Christi cum Ecclesia, sicut unumquodque suum simile. Unde D. Thomas hic art. 2. ad 3. dicit. *Matrimonium fuit institutum in statu innocentie non secundum quod est sacramentum, sed secundum quod est in officium naturæ, ex consequenti tamen aliquid significabat futurum circa Christum & Ecclesiam: sicut & omnia alia, quæ in figura Christi præcesserunt*. Ad illud quod subditur de ligno vitæ, dicendum est, Augustinum illud appellasse sacramentum, non quòd institutum esset in signum prædicum gratiæ, sed quia mysticè adumbrabat & figurabat sacramentum Eucharistiæ, seu virtutem Christi ad gratiam & gloriam, seu vitam æternam conferendam.
24. Objicies secundò: Homini secundum suam naturam considerato congruunt sacramenta, ut suprà triplici ratione D. Thomæ ostendimus: Sed Adamus in statu innocentie habuit eandem naturam, quam ceteri homines: Ergo in hoc statu, quamvis brevissimo tempore in ipso duraverit, illi conveniebant sacramenta.
25. Confirmatur: Cum homo essentialiter constet ex corpore & anima, proindeq; hanc compositionem retineat in omni statu, & ex illa proveniat quòd modus cognoscendi spiritualia per sensibilia, sit connaturalis homini, debuit ille modus cognitionis servari in statu innocentie, atque adeò institui in illo statu aliquod sacramentum, quo mediante, tanquam signo sensibili, Adamus gratiam sanctificantem, quæ est forma spiritualis, cognosceret.
26. Ad objectionem respondeo distinguendo Majorem; homini secundum suam naturam considerato, in quocumque statu conveniunt sacramenta nego. Considerato tantum in statu naturæ lapsæ, concedo. Solutio est D. Thomæ hic art. 2. ubi secundo loco sibi hoc argumentum objicit: *sacramenta sunt necessaria homini secundum conditionem humane naturæ, sicut dictum est: sed eadem est natura hominis ante peccatum, & post peccatum: ergo videtur quòd ante peccatum homo indigeret sacramentis*. Cui sic responder: Ad secundum dicendum, quòd eadem est natura hominis ante peccatum, & post peccatum, non tamen est idem natura status: nam post peccatum anima, etiam quantum ad superiorem partem, indiget accipere aliquid à corporalibus rebus ad sui perfectionem, quod in illo sta-

A tu (scilicet innocentie) homini necessarium. Unde quando idem S. Doctor hic art. 1. dicit, *humane nature proprium esse, ut per corporalia & sensibilia, in spiritualia & intelligibilia debeat hoc de natura sibi relicta, & secundum generalem statum intelligit, non de natura in aliquo sublimiorem statum elevata, qualis erat innocentie status*.

Ad confirmationem dico, res spirituales ad sui cognitionem esse in duplici differentia: alie enim sunt quæ lumine naturali cognoscuntur, cujusmodi sunt naturæ angelicæ, alie verò quæ lumine solum supernaturali possunt cognosci, nempe gratia, habitus per se infusi. **B** omnia mysteria Christianæ religionis: quantum autem modus connaturalis cognoscendi rituales primi generis, sit ex sensibilibus in lumine, quia earum cognitio oritur per se a sensu, ascenditque ad cor hominis, non tamen modo connaturaliter cognoscendi res spirituales secundi generis, quia eorum cognitio non oritur per se ex sensibilibus, nec ex illis ad cor hominis ascendit, sed ex superiori revelatione descendit; quare signa sensibilia solum per accidens possunt homini esse necessaria ad earum cognitionem, quando nimirum repugnantiam aliquam patitur ex parte sensitiva in tali cognitione, sicut patitur modò in statu naturæ corruptæ.

C Objicies tertio: Adamus gratiam suam habuit ex Christo prævifo, & meritis ejus: Sed gratia ex meritis Christi concessa, conferretur solum per sacramenta, per quæ merita Christi applicantur: Ergo fuerunt aliqua sacramenta in statu innocentie, pro illo brevi tempore quo in Adamo duravit.

Respondeo primò negando Majorem, ut nimirum in Tractatu de incarnatione ostendimus, gratia concessa primis parentibus in statu innocentie, cum non esset medicinalis & sanativa, non fuit illis data ex meritis Christi Redemptoris, sed ex sola liberalitate & benignitate Dei Conditoris, Christusque solum fuit illi gratiæ reparator & consummator, ut ibidem fuse declaravimus.

D Respondeo secundò, datà Majori, negando Minorem: dato enim quòd illius gratia Christus fuisset auctor, non inde sequitur quòd Adamus eam mediante sacramentis receperit: quidem neque in hoc statu peccati semper sacramentis alligata fuit gratia Christi, ut patet à Jeremia, Joanne Baptista, & aliis Sanctis, quos Christus in utero matris sine sacramento justificavit.

Nec obstat quòd Christus fuit caput & consummator illius gratiæ, nam sicut fuit caput & consummator gratiæ Angelorum, nec tamen mediantibus sacramentis, quia naturæ Angelorum non congruunt: ita & fuit consummator gratiæ Adamo concessæ in statu innocentie, non tamen per sacramenta, quia statui illius congruebant. Addo quòd non fuit consummator illius gratiæ, pro statu innocentie, quoniam fuit status consummationis & prædestinationis, sed pro alio statu, in quo ex meritis Christi parata fuit.

E Objicies quartò: Deus præsciens peccatum angelorum & hominum, ante eorum lapsum, agere internalem peccatoribus puniendis præparavit: Ergo cum sit prior ad miseriendum quam ad puniendum, æquiori ratione videtur, ante

peccatum primorum parentum preparare debuisse sacramenta medicinalia, in remedium talis peccati, eo maxime quod salutiferas herbas, & medendis corporibus convenientes, antequam morbi essent, creaverit. Addo quod, providentissimi medici est, non modò presentibus agnitionibus mederi, verum etiam ab illis quæ timentur sanos præservare, subindeque debuit Deus debito congruentia, quibus homo ab illa culpa, quam postea contraxit, præservaretur.

Respondeo concessio Antecedente, negando consequentiam & paritatem: discrimen est quod ex una parte Dei misericordia contrariari non debet ejus sapientia, omnia suavitè disponenti, secundum rerum naturas & indigentias; aliunde verò ignis inferni, cum sit corpus naturale, & elementare, ad universi perfectionem connaturaliter pertinet, debuit simul cum isto universo creari; idemque dicendum est de herbis medicinalibus, quæ cum sint res naturales, & ad opus creationis pertineant, debuerunt pariter cum ipso universo, ut partes ejus naturales creari: sacramenta verò, cum sint res supernaturales & artificiales, ad perfectionem naturalem universi non spectant, unde non debuerunt ante peccatum institui, & cum ipso universo creari.

Nec obstat quod subditur de prudenti Medico, quoniam solum presentibus agnitionibus debet mederi, verum etiam ab illis quæ timentur sanos præservare, facile enim respondetur, in statu innocentia hominem nedum medicinam habuisse, sed nec præservantem eguisse: medicina enim præservativa non debet applicari nisi iis qui jam sunt dispositi ad morbum, & quibus ob aliquem humorem corruptum timetur morbus: in statu verò innocentia sicuti nulla erat ignorantia, nulla passio inordinata, sed summa facilitas faciendi quodcumque bonum; ita nulla erat dispositio & propensio in morbum. Quod verò Adam de facto peccaverit, hoc ex propria ipsius malitia ortum habuit, non verò ex prava aliqua dispositione quæ esset affectus, & ideo non indigebat medicinâ præservativâ. Præterquam quod sufficienter ipsi provisorum fuerat per justitiam originalem, & donum integritatis, atque dona & privilegia quibus in illo felicissimo statu dotatus fuit: Erat enim (inquit Augustinus) pudicitia armatus, temperantia composita, claritate splendidus. Ipsum (subdit Bernardus) misericordia custodiebat, docebat veritas, regebat justitia, pax fovebat. Denique, ut ait Ambrosius: Operum erat virtutum velamine, priusquam prævaricaretur.

Objicies quintò cum Suarez contra secundam conclusionem: Sacramenta in statu innocentia habuissent congruam rationem suæ institutionis, & inquantum sunt signa, & inquantum sunt causæ. Ergo fuissent in illo. Consequentia patet, Antecedens quoad primam partem probatur. Sacramenta sunt signa deservientia non solum ad acquirendam cognitionem rerum supernaturalium, sed ad alias etiam utilitates, puta ad proficiendam interiorem fidem, ad excitandam memoriam & affectum erga bonitatem Dei, ad quandam representationem mysteriorum supernaturalium, ad consensionem & unitatem hominum in una religione: Ergo inquantum signa habuissent congruam rationem suæ institutionis. Secunda etiam pars Antecedentis probatur. Producere gratiam per res sensibiles, est u-

num ex maximis operibus potentia, sapientia, & bonitatis divina; & insuper non parum videtur redundare in hominum utilitatem, ut ex opere operato conferatur ipsis gratia: Ergo sacramenta, etiam inquantum sunt causæ gratia, habuissent in statu innocentia congruam rationem suæ institutionis.

Respondeo negando Antecedens, ad probationes, in primis dico, omnes illas utilitates non esse sufficientes ad sacramenta instituenda, si desit primarius & principalis finis sacramentorum, qui est homines per illa sanctificari: sicut non veniret Christus in carne passibili, si desiceret finis redimendi à peccatis, licet aliæ congruentia essent. Secundò dico, illas omnes congruentias potuisse quidem Deum movere, ut institueret quædam sacramenta diversæ rationis à nostris, ex vi alterius decreti, sed quod ex vi decreti quod Deus habuit de facto, & ex quo modo sunt instituta in remedium peccati, ea instituisse in statu innocentia, non probat Suarez, & contrarium nos ostendimus conclusionem secundâ, duplici ratione. Addo quod, sacrificia, oblationes, aliique cultus externi, abundè sufficerent ad varias illas utilitates, quæ & fuscè & inutiliter referuntur à Suarez.

Objicies sexto: Sacramenta vivorum, puta Eucharistia, & Ordo, sunt per se instituta ad significandum & causandum augmentum gratia: Sed in statu innocentia gratia quam habuissent homines à nativitate, potuisset augeri: Ergo in eo statu ad producendum & significandum illud augmentum sacramenta fuissent instituta.

Respondeo sacramenta vivorum esse instituta ad augendam gratiam, vel regenerativam, vel sanativam, quæ nimirum primò collata sit per sacramenta mortuorum, ut est gratia baptismalis, vel gratia in sacramento Pœnitentia recuperata: non verò ad augendam gratiam seu justitiam originalem, quæ nullam præsupponit agnitionem. Potuisset autem hæc gratia aliis modis augeri, puta per exercitium bonorum operum, maxime verò actuum charitatis, quos in statu innocentia facillimum erat elicere.

Dices, Saltè Eucharistia in illo statu potuit institui, ut per illam homines intimis Christo unirentur: Ergo congruum fuit, quod saltè Eucharistia institueretur in statu innocentia.

Sed nego Antecedens, quia non existente Adæ peccato, Christus non venisset in carne passibili, quem tamen adventum Eucharistia supponit. Deinde Eucharistia est instituta per modum medicinæ præservativæ, ad succurrendum nostræ fragilitati, & à frequenti lapsus præservandum, unde etiam datur per modum cibi & potus confortantis nos, & infirmitatem præsupponentis, quæ omnia non fuissent in statu innocentia.

Objicies septimò: In statu innocentia potuissent homines peccare, sicut de facto peccavit Adam: Ergo pro illis reparandis debebat sacramenta esse. Consequentia videtur manifesta, in illo enim statu in quo possent esse vulnera, non essent incongrua medicina.

Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam: nam supposito etiam quod aliqui ex posteris Adæ peccassent, non fuisset adhuc congruum, ut essent sacramenta, quia quantum natura humana in suo capite & pluribus ejus membris retinuisset integritatem & justitiam

origi-

originalem, non fuit congruum ut subderetur aliquo modo rebus sensibilibus in acquisitione gratiae & scientiae rerum supernaturalium, quamvis in aliquibus individuis ab huiusmodi rectitudine & integritate decidisset, sed quamdiu mansisset absolute in capite, & pluribus ejus membris, in illa dispositione, tamdiu fuisset cōsentaneum rationi, ut nedum perfectionem gratiae & scientiae rerum supernaturalium acquireret sine dependentia à sensibilibus, per immediatum influxum Dei, sed etiam ut eam recuperaret, si in aliquibus individuis eam aliquando per peccatum amisisset. Unde si in statu innocentiae aliqui homines peccassent, non recuperassent gratiam mediātibz sacramentis, sed per actus charitatis & contritionis, quos, ob perfectiorem Dei cognitionem, facilius in eo statu elicere potuissent, quam nos; subindeque sacramento poenitentiae, supplente vices perfectae contritionis, non indiguissent, sicuti nos.

§. IV.

Aliud argumentum solvitur, & an in statu innocentiae fuissent sacrificia, declaratur.

41. **O**bjices ultimò: In statu innocentiae fuissent sacrificia: Ergo & sacramenta. Consequentia videtur legitima, tum ex paritate rationis: tum etiam quia homo in illo statu ideo uteretur sacrificiis, quia constat corpore & animā, & in utroque Deum debet colere: Ergo eadem ratione deberet uti sacramentis, ut sanctificationem suam, non solum spiritualiter, sed etiam corporaliter, id est mediante signo sensibili, externo, & corporeo, consequeretur.

42. Respondet Soto in 4. dist. 1. quæst. 2. art. 2. negando Antecedens, existimat enim, quod sicut in statu innocentiae non fuissent sacramenta, ita nec sacrificia.

Sed hæc solutio displicet, nam S. Thomas 2. 2. quæst. 3. art. 1. ait quod offerre Deo sacrificium est de jure naturalis, quia in qualibet ætate, & apud quaslibet hominum nationes, semper fuit aliqua sacrificiorum oblatio. Pro cuius ampliori noticia

43. Sciendum est, homines lege naturali obligari ad colendum Deum, propter summam ipsius excellentiam, supremumque dominium. Verum Deus potest ab homine colitribus modis, primò per actus purè internos, quibus confitetur ipsum esse unum & trinum, creatorem, & conservatorem, ac demùm glorificatorem. Secundò per virtutum officia, & laudes exteriores, ac enarrando mirabilia ejus. Tertiò per sacrificia & oblationes, offerendo scilicet illi de bonis corporeis & sensibilibus. Non solum autem est de jure naturæ, Deum colere actibus interioribus, aut exterioribus virtutum, & enarratione mirabilium ejus, sed etiam donorum temporalium oblationibus. Cujus rationem assignat D. Thomas loco citato, quia ratio naturalis dicitur homini, ut alicui superiori, scilicet Deo subdatur, propter defectus quos sentit in seipso, in quibus eger adjuvari & dirigi ab illo, eique cultum, subjectionem, & honorem exhibeat, secundum modum suum: modus autem conveniens homini est, ut aliquibus sensibilibus utatur ad aliqua exprimenda, quia ex sensibilibus cognitionem accipit. Ratio ergo naturalis dicitur homini, ut utatur aliquibus rebus sensibilibus, offerens illas

A Deo insignum debitz subjectionis & honoris. Sed hoc pertinet ad rationem sacrificii: Ergo offerre Deo sacrificium est de jure naturæ.

Confirmatur: Homo non tantum accipit a Deo corpus & animam, sed etiam resurrectionem, quibus ad animi profectum, oblationem, & exercitium, & ad corporis sustentationem, & conservationem utitur: Ergo non solum corpore & animo debet Deum colere, sed etiam rebus externis, quarum oblatione, confirmatur, aut alio simili usu, protestetur Deum esse suum Dominum, eique gratias agat: juxta illud 1 Paralip. 29. *Tua sunt omnia, & de his quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.* Ergo offerre sacrificium est de jure naturæ, subindeque ad hoc homo fuisset obligatus, etiam in statu innocentiae, si perseverasset.

Dices primò cum Soto: De ratione sacrificii est, quod sit pro peccatis institutum, quod sit propriis bonis offerentis, & quod cedat ministrorum: Sed in statu innocentiae non fuisset peccatum, nec bonorum proprietates, quoniam omnia fuissent communia, & licet non fuisset sacrificiorum materia cedere in usum ministrorum, quia nullam passi fuissent necessitatem: Ergo non potuissent esse sacrificia.

Respondeo hæc omnia enumerata non esse de ratione sacrificii ut sic, sed ei accedere supposita amissione justitiæ originalis; nam de essentia sacrificii ut sic, solum est quod ordinatur ad recognoscendam supremam Dei maiestatem, & consequenter ad proteflandam subjectionem nostram ad Deum: unde propter has causas extrinsecas non est negandum sacrificium in statu innocentiae, cum intrinseca ratio ejus, cum perfectione illius statûs non repugnet, sed maxime habere congruentiam. Præterquam quod falsum est quod ait Soto, nempe quod in statu innocentiae non fuissent peccata: nam in statu justitiæ originalis perseverasset, homines non fuissent in gratia confirmati, ut docet D. Thomas 1. parte, quæst. 101. art. 2. subindeque peccare potuissent, ut infelix Adami casus latè demonstrat.

Dices secundò: Omnes iusti legis naturæ servarunt ea quæ sunt juris naturalis: Sed nulli in Scriptura legimus de Isaac quod sacrificium obtulerit, sicut nec de Adam, postquam è paradiso terrestri ejectus est: Ergo offerre Deo sacrificium non est de jure naturæ.

Respondeo concessâ Majori, negando Minorem: nam ut ait D. Thomas 2. 2. quæst. 3. art. 2. Adam & Isaac, sicut alij iusti sacrificium obtulerunt Deo secundum sui temporis congruentiam, ut patet per Gregorium lib. 4. Moralium cap. 2. quod dicitur quod apud antiquos per sacrificiorum oblationes committebatur pueris peccatum originale. Non tamen omnibus iustorum sacrificii sit mentio in Scriptura, sed solum de illis circa quæ aliquid specialiter accidit. Potest autem esse ratio quare Adam non legatur obtulisse sacrificium, ne scilicet quia in ipso naturæ originis peccati, similiter etiam in eo sanctificationis originis ignaretur. Isaac vero significavit Christum, in quem ipse oblatus est in sacrificium: unde non oportet ut significaretur quasi sacrificium offerens.

Aliter ergo ad principalem objectionem respondendo, concesso enim Antecedens, nego consequentiam & paritatem: duplex enim est ratio discriminis. Prima patet ex jam dictis, sacrificiorum enim oblatio (ut ostendimus) est de jure naturæ, illud autem quod est de jure naturæ, debet

debet in quolibet statu reperiri; sacramenta vero non sunt de jure naturæ, quia nec consequuntur ex lumine naturali per se & necessario, neque connaturalia sunt gratiæ, cum illa connaturaliter possit sine sacramentorum adminiculo communicari, ut patet in Angelis, & in primis parentibus, ac in illis iustis, qui in utero matris à Deo sanctificati sunt.

Secunda ratio discriminis est, quia cultus Dei externus, est aliquid debitum Deo, ex subjectione quam habet homo Deo, non solum spiritualiter, sed etiam corporaliter, sanctificationem autem ipsius hominis fieri per signa corporalia, non est debitum naturæ humanæ, quando talem statum habet, ut perfectissimè Deo subijciatur, quia tunc ex vi subjectionis hujus, sanctitatem habere debet. Unde licet non sit inconveniens in statu innocentie signa externa fuisse, quibus homines in rebus sacris communicarent (hoc enim potius perfectionem dicit, cum hæc signa ex sanctificatione interna dimanaverint) erat tamen inconveniens, quod homo in eo statu his signis subiceretur, ut ab eis suam perfectionem & sanctificationem emendicaret, ut supra ostensum est. Ex quo patet responsio ad secundam probationem consequentem: quia enim homo constat corpore & animâ, in utroque debet cultum Deo reddere, secundum protelationem interiorem & exteriorem; sed quando constat corpore & animâ perfectè Deo subiecta (sicut constabat in statu innocentie) non debet sanctificationem suam ex signis externis, sed ab ipso Deo immediatè accipere: Et quidem cum sanctificatio sit quid solum spirituale, non est per se loquendo necessarium eam applicari corporaliter; cultus autem Dei & spiritualiter & corporaliter debet exhiberi, quia in utroque subijciatur homo Deo.

ARTICULUS II.

An in statu legis naturæ fuerint vera sacramenta, tam pro adultis, quam pro parvulis, eaque immediatè à Deo determinata fuerint, & necessaria necessitate medijs ad salutem?

§. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententia.

Suppono primò, statum naturæ per peccatum corruptæ, secundum triplicem legem dividi: alius enim est status hominis lapsi sub lege naturæ, qui duravit ab Adamo lapsò usque ad Moysen, & dicitur legis naturæ, non quasi distinctæ contra legem supernaturalem, ita ut sola præcepta quæ dictamen rationis naturalis suggerit obligarent (nam revera sub illa lege implebantur etiam præcepta supernaturalia fidei, spei, & charitatis) sed ut distinctæ à lege scripta, quia scilicet in illo statu nulla fuit lex scripto mandata ex instituto Dei, sed lex naturalis, solo instinctu interiori naturæ; & lex supernaturalis, solâ inspiratione Dei, quasi per modum naturæ, etiam cognita. Alius verò status fuit hominis lapsi sub lege scripta, qui duravit à Moysè usque ad Christum. Alius denique sub lege gratiæ, qui à Christo usque ad finem mundi duraturus est.

Tom. V.

A Suppono secundò, quod licet status legis scriptæ, rigorosè loquendo, non inceperit nisi à tempore quo lex fuit tradita Moysi (utpote cum ante id tempus nullum Dei præceptum fuerit litteris mandatum, saltem ex divina institutione) tamen ubi primum circumcisionis præceptum Deus Abrahamo imposuit, statim coepit declinare status legis naturæ, & insinuat se status legis scriptæ, eò quod circumcisio fuit (ut docet D. Thomas) quædam dispositio & præparatio ad legem scriptam; propter quod tempus quod inter Abraham & Moysen fluxit, acutè vocant Theologi, confinium legis naturæ & legis scriptæ; sicut intervallum temporis quod à Joanne Baptista usque ad Christum condentem legem gratiæ transmissum est, dicitur confinium legis scriptæ & legis gratiæ, ipseque Joannes, terminus legis, & initium Evangelij, à D. Thoma 3. parte qu. 38. ar. 1. ad 2. & à Petro Chrysologo sermone 91. legis & gratiæ fœdus, appellatur. Non procedit autem difficultas de lege naturæ, nisi ut à tali ejus & legis scriptæ confinio præcisè, atque adeò de illo duntaxat tempore quod ab Adamo lapsò, usque ad præceptum circumcisionis Abrahamo impositum, fluxit; certissimum enim est circumcisionem fuisse sacramentum, ut Tractatu sequenti, ut de baptismo & de circumcisione quæ illam præcessit, & cui baptisma successit, disseremus.

De statu ergo legis naturæ, sic considerato, tria inquirimus. Primum est, an in eo vera sacramenta tam pro parvulis, quam pro adultis fuerint? Secundum, an talia sacramenta fuerint à Deo immediatè determinata, vel relicta in hominum arbitrio? Tertium, an ea fuerint necessitate medijs ad salutem necessaria?

Circa primum, Soto, Martinus de Ledesma, Martinez de Prado, & alij, docent, nulla prorsus in statu legis naturæ fuisse vera sacramenta. Suarez verò, Vazquez, Delugo, & alij ex Recentioribus, concedunt quidem in tali lege fuisse sacramentum ad delendum peccatum originale, institutum pro parvulis, negant tamen fuisse aliquod ad delenda peccata actualia, institutum pro adultis.

Circa secundum Scotus & Ricardus asserunt, illud saltem sacramentum quod pro parvulis justificandis institutum erat in lege naturæ, fuisse à Deo immediatè determinatum in particulari, sicut sacramentum circumcisionis in lege scripta.

Circa tertium Hugo Victorinus libro 1. de sacramentis parte 2. cap. 3. & 6. dicit sacramentum in lege naturæ pro parvulis, fuisse devotionis & non necessitatis. Suarez verò hic disputatione 4. sect. 4. admittit sacramenta in lege naturæ fuisse quidem necessaria pro parvulis, eò quod sint incapaces contritionis, secùs tamen pro adultis, quia poterant justificari per solam contritionem. Alij ex opposito asserunt, sacramenta tunc fuisse solum necessaria adultis, non autem parvulis, quia ad eorum justificationem ab originali, sufficiebat fides parentum. Ita docent Albertus magnus in 4. dist. 1. qu. 11. Paludanus qu. 5. art. Cano relectione de sacramentis in genere, Vazquez, Meratius, Bernal, & alij.

E

§. II.

*Triplex conclusio triplex difficultas proposita
resolvitur.*

Dico primò: In lege naturæ fuerunt vera sacramenta pro parvulis & pro adultis in remedium peccati originalis, & actualis.

54 Prima pars conclusionis probatur primò ex D. Augustino libro 5. contra Julianum cap. 9. hæc scribente: *Non est credendum ante datam circumcissionem, famulos Dei (quandoquidem illis inerat Mediatoris fides) nullo eius sacramento opusculatos esse parvulis suis, quamvis quid illud esset, aliquà necessaria causi, Scriptura sacra tacere voluerit. Ubi ponderandum est, S. Doctorem loqui de sacramento propriè dicto, quatenus à sacrificio distinguitur. Tum quia Scriptura non tacet sacrificia legis naturæ, quandoquidem Genes. 4. sacrificium Cain & Abelis, 8. sacrificium Noë, 14. sacrificium Melchisedech, & Job 1. sacrificium huius Patriarchæ narratur. Unde subdit Augustinus post verba recitata: Nam & sacrificia eorum legimus, quibus utique sanguis ille figurabatur, qui solus tollit peccata mundi. Tum etiam, & maxime quia illud sacramentum non erat, sicut sacrificium, ut distinctum à sacramento, signum merè speculativum, sed practicum ipsius gratiæ, utpote in actuali eius applicatione parvulis de facto conferenda. Item D. Cyprianus in libro de cardinalibus Christi operibus, capite de circumcissione ait: *Sanè originale peccatum, quod à primis parentibus in totam generis huius successionem defluxit, omni tempore aliquibus remediis oportuit expiari.* Ibidem autem talia remedia vocat sacramenta: verba autem Patrum, in materia dogmatica, debent propriè sumi, nisi ex eo sequatur aliquod inconueniens, quod nullum potest assignari in præsentī. Idem asserit Hugo de S. Viatore libro 1. de sacramentis, parte 2. cap. 1. ubi addit, non rectè sentire qui contrarium opinantur.*

55 Probatur secundò eadem pars ex D. Thoma hic art. 2. loquendo de toto tempore quod fuit post peccatum Adami, ante Christi adventum (quod comprehendit statum legis naturæ, & tempus circumcissionis præceptæ Abrahamo, & tempus legis Mosaicæ) ait, *quod necesse fuit quædam sacramenta institui.* Et infra qu. 70. ar. 4. ad 2. hæc scribit: *Probabile est, quod parentes fideles pro parvulis natis, & maxime in periculo existentibus, aliquas preces Deo funderent, vel aliquam benedictionem eis adhiberent (quod erat quoddam signaculum fidei) sicut adulti pro seipsis preces & sacrificia offerrent.* Ergo tam externa sacramenta agnoscit S. Thomas pro remedio parvulorum in lege naturæ, de qua ibi loquitur, quam externa fuerunt sacrificia pro salute adultorum.

56 Probatur tertio eadem pars ratione fundamentali. Remedium sensibile peccati originalis est verum sacramentum. Sed in lege naturæ fuit aliquod remedium pro peccato originali, illudque fuit sensibile: Ergo in lege naturæ aliquod sacramentum à Deo institutum est in remedium peccati originalis. Major patet, nam remedium sensibile ordinatum ad culpam originalem delendam, est significativum gratiæ, tale peccatum tollentis: Sed signum sensibile gratiæ, est verum sacramentum: Ergo remedium sensibile peccati originalis, est verum sacramentum. Minor etiam quantum ad primam partem certa videtur, nam Deus vult voluntate antecedenti

A omnes homines salvos fieri, subindeque omnibus sufficientia remedia ad salutem, tum singulorum capacitem: *Nam enim voluntas in finem, omnibus communiter proposita, tam naturalia, quam gratuita, inquit S. Thomas in 1. dist. 4. qu. 1. art. 1. unde cum parvuli sub tali voluntate debuit Deus in quacunque lege & statu naturæ sufficiens remedium ad salutem, subindeque ad tollendam maculam peccati originalis, ipsi præparare.*

Confirmatur: Post legem scriptam fuerunt apud Judæos justificabantur ab originali, etiam cum parvuli essent; neque enim verum est, in populo fidei masculos ab originali justificari, & non feminas: cum autem eis non applicaretur nisi remedium legis naturæ (nec enim alio constat, cum non fuerit in lege aliquod institutum) manifestè sequitur, quod pro parvulis erat remedium originale in statu legis naturæ.

Quod verò tale remedium fuerit sensibile, in secunda parte Minoris principalis asserimus multipliciter suadet. Primò, quia oportet remedium illud legis naturæ parvulis applicari, ut ipsi consequerentur salutem: Sed non est conveniens applicatio inter homines, & modò humano, si fiat per actum purè internum, & non externam aliquam operationem: Ergo tale remedium legis naturæ, non erat purè spirituale, sed internum, ac sensibile.

Secundò, Parvuli dum justificabantur in lege naturæ, adunabantur Ecclesiæ fidelium, non minus quam adulti: Sed in nullum religionis nomen (inquit Augustinus) adunantur homines, sine sacramentorum visibilium consortio. Ergo remedium illud quo parvuli in lege naturæ justificabantur, erat externum & sensibile, & non purè internum & spirituale.

Tertio, Ecclesia semper fuit visibilis. Ergo & id quo parvuli in lege naturæ fiebant membra Ecclesiæ.

Quartò, Remedio legis naturæ pro justificatione parvulorum, successit in lege scriptæ circumcisio, & in lege nova baptisimus: Ergo ista remedia sunt externa, & sensibilia, ita & illud quod in lege naturæ pro justificandis parvulis institutum erat.

Quintò, Decuit ut sicut Salvator hominum homo sensibilis erat, ita etiam homines in omni lege, & statu, salutem per ipsum consequerentur, mediantibus signis sensibilibus.

Denique, Si remedium quod erat in lege naturæ pro justificatione parvulorum, fuisset aliquid insensibile, nempe solus actus fidei interius parentum in Christum venturum, ad parvulos suos explicite vel implicite directus, ut docent Adversarij, vel habuisset talis actus ex sua natura, vel solum ex divina institutione, quod solus justificaret illos parvulos? Non ex natura sua, tum quia non fuit actus fidei ex natura majoris efficaciam, quam sit modò post Christi adventum: modò autem non sufficit fides ex sua natura ad alicuius justificationem. Tum etiam quia cum ex natura rei sola fides non possit producere in habente fidem ipsam gratiam, minus id in alio potest efficere. Quod si dicatur id fecisse ex institutione divina, contra est, quia sicut Adversarij fingunt ex divina institutione fidem parentum hanc virtutem & efficaciam habuisse, ita nos multò rationabilius dicere possim

ines. Deum instituisse signa sensibilia ad hanc sanctitatem efficiendam, quandoquidem hic modus homines iustificandi est communis, & magis ipsis conveniens.

Addo quod in nostra sententia, maior reperitur analogia & proportio inter morbum peccati originale, & eius remedium; cum enim peccatum originale, carnis propagatione contraheretur in lege naturæ, sicut modò, non erat concomitaneum, nisi ut corporali etiam remedio, atque sensibili sanaretur.

Ex his probata manet contra suam secundam conclusionis pars, quæ asserit in lege naturæ fuisse pro adultis aliquod sacramentum ad delenda peccata actualia, debuit enim divina providentia non minus aliquod remedium ad delenda peccata actualia, quam ad tollendum peccatum originale præparare, cum habeat voluntatem antecedentem salvandi omnes homines, si ve parvulos, si ve adultos, & per talem voluntatem salutis media, seu remedia, hominibus præparentur, ut supra ex Divo Thoma vidimus: Sed remedium ad delenda peccata actualia in lege naturæ institutum, non minus debuit esse sensibile, quam remedium ad tollendum peccatum originale in eadem lege institutum, cum rationes quæ hoc probant de uno, id etiam suadeant de alio: Ergo in lege naturæ fuit aliquod remedium sensibile ad tollenda peccata actualia, subindeque aliquod sacramentum, in remedium peccatorum actualium pro adultis institutum.

Confirmatur ex D. Thoma infra qu. 84. ar. 7. ad 1. ubi sic ait: *De iure naturali est quod aliquis puniatur de malis quæ fecit, quantum ad hoc quod debeat esse scilicet, & doloris remedium querat per aliquem modum, & quod etiam aliqua signa doloris ostendat, sicut & Ninivite fecerunt, ut iona 3. legitur.* Et in solut. ad 2. docet quod de lege veteri poenitentia habuit aliquam determinationem, non solum quoad dolorem de commissis, sed etiam quantum ad remedium doloris querendum, ut aliquo modo ministris Dei homines conficerentur peccata sua saltem in generali. Igitur si de iure naturali erat remedium doloris querere, & signa doloris ostendere, oportebat in lege naturæ huiusmodi remedium esse, subindeque aliquod sacramentum ad delenda peccata actualia institutum. Unde idem S. Doctor in 4. dist. 1. qu. 1. ar. 2. quaestione 3. ad 2. Ante legem scriptam (inquit) erant quaedam sacramenta necessitatis, sicut illud fidei sacramentum, quod ordinabatur ad deletionem originalis peccati & similiter poenitentia, quæ ordinabatur ad deletionem actualis. Cujus aliquod vestigium in Scriptura invenitur, ut apud Job capite ultimo, ubi invenitur sacrificia pro remissione peccatorum amicorum Job.

Verisimile etiam est, in statu legis naturæ fuisse necessarium aliquod sacramentum, ad conservandum se in gratia, & ad illam augendam, correspondens Eucharistia nostræ, quæ fuit figurata per oblationem Melchisedech. Nec probabile est quod ait Suarez, tale sacramentum ad solam familiam Melchisedech fuisse restrictum, cum neque Scriptura, neque traditio dicant quod Deus tale sacramentum ad familiam Melchisedech restrictum, & aliunde omnes congruentiæ, quæ asseri possunt hujus institutionis pro illa familia, valeant etiam pro aliis.

Dico secundò: Sacramenta legis naturæ non fuisse determinata immediate à Deo in particulari, sed relicta in hominum arbitrio.

Tom. I.

Probatur primò ex D. Thoma hic ar. 3. ad 2. ubi de sacramentis veteris legis ait: *Comparabantur ad sacramenta quæ fuerunt ante legem, sicut determinatum ad indeterminatum: quia scilicet ante legem, non fuit determinate præfixum homini quibus sacramentum uteretur.* Quod intelligendum est de sacramentis, quantum ad signa visibilia quibus homines protestabantur in lege naturæ fidem suam de futuro adventu Salvatoris, non autem de ipsa protestatione fidei, quæ ex divina institutione erat hominibus necessaria ad salutem, ut infra magis declarabitur.

Probatur secundò conclusio ratione quam ibidem insinuat idem S. Doctor: Cum status legis naturæ esset à Christo remotior statu legis scriptæ, fident in ipsum habebat magis obscuram, & consequenter non exigebat sacramenta à Deo in particulari determinata.

Tertiò, cum eo tempore nondum esset Scripturæ sacræ usus, neque homines in unum corpus adunarentur, vix potuissent divina talium signorum determinatio omnibus innotescere.

Denique, non est assignabile ex Scriptura aut traditione aliquod signum sensibile, in quo determinate sacramentum in remedium peccati originalis Deus in lege naturæ instituerit; alium de verò nulla asseri potest hujus determinationis congruentia, sed potius ejus indeterminatio congrua erat statui illius legis, ut ostensum est: Ergo absque fundamento Scotus & Ricardus asserunt, illud sacramentum fuisse immediate à Deo determinatum in particulari.

Quamvis ergo divinâ institutione revelata Adæ, ab illoque posteris indicata, determinate præfixum fuerit homini in lege naturæ, ut pro sacramentis uteretur protestatione fidei de Salvatore venturo, facta signo aliquo exteriori (non enim voluntati hominis relicta erat, ut ipse sacramenta institueret, aut pro sacramentis uteretur quibus rebus voluisset) hoc tamen signum non fuit divinâ institutione determinatum, sed interiori instinctu determinabant se homines, quo signo, actu, vel ritu, aut quibus rebus sensibilibus uterentur, ad prædictam fidem protestandam, ut colligitur ex D. Thoma qu. præced. ar. 5. ad 3. ubi sic ait: *Sicut in statu legis naturæ homines nullâ lege exterioris datâ, sed solo interiori instinctu movebantur ad Deum colendum, ita etiam ex interiori instinctu determinabatur eis, quibus rebus sensibilibus ad Dei cultum uterentur.* Et 1. 2. qu. 103. ar. 1. *Quia ante legem (inquit) fuerunt quidam viri præcipui, prophetico spiritu pollentes, credendum est, quod ex instinctu divino, quasi ex quadam privata lege, inducerentur ad aliquem certum modum colendi Deum, qui & conveniens esset interiori cultui, & etiam congrueret ad significandum Christi mysteria.* Quæ modus colendi Deum non erat sacramentum ipsum secundum substantiam, sed ritus quo conficeretur, aut signum exterius quo protestatio externa fidei de Salvatore venturo, in qua substantia sacramenti consistebat, fieret.

Advertendum tamen est, quod sicet Prophetæ & viri sancti, huiusmodi signis sensibilibus ex divino duntaxat instinctu determinatis uterentur ad protestandam fidem de Salvatore venturo, in sacramentis, & in sacrificiis, valde tamen probabile est, quamlibet Rempubicam determinasse in particulari, per commune civitum suffragium, sacrificiorum & sacramentorum materias; tum quia id expediebat ad perfectam unitatem & uniformitatem religionis servandam.

E 2

Tum

Tum etiam quia ad Rempublicam bene institutam pertinet dirigere cives, non solum in ordine ad bonum temporale, sed etiam, imò & maxime, in ordine ad bonum spirituale. Unde licet quilibet particularis potuisset valde alia signa sensibilia, quam determinata à Republica sua, pro materia sacramentorum, aut sacrificiorum assumere, quia hæc determinatio signorum in particulari, non erat de iure divino; peccasset tamen, tum propter scandalum, tum propter periculum cui se exposuisset, assumendo signa quæ fortasse finibus sacramentorum vel sacrificiorum significandis, non fuissent ita proportionata & convenientia, sicut determinata à Republica.

Nulli autem mirum esse debet, quod Deus cum hac indeterminatione materiæ, legis naturæ sacramenta instituerit, nam etiam in lege Evangelica sacramentum matrimonij instituit cum aliqua simili indeterminatione, ut disp. precedenti art. 5. declaravimus; & eandem aut similem indeterminationem, plures graves Theologi (quos ibidem retulimus) in materia sacramenti Ordinis admittunt.

67 Dico tertio: Sacramenta fuisse necessaria in lege naturæ, necessitate mediæ, non solum parvulis, sed etiam adultis.

Explicatur conclusio: Illud dicitur necessarium necessitate præcepti, quod est quidem in præcepto, sed tamen sine illo salvari quis potest, vel propter ignorantiam, vel propter impotentiam; necessarium autem necessitate mediæ, est illud sine quo nullus salvari potest, nec excusatur ob ignorantiam, vel impotentiam: sicut quantumcumque quis ignoret Baptismum, si tamen illum non suscipiat, salvari non potest. Dicimus ergo, quod in statu legis naturæ sacramenta quæ ad delendum peccatum originale & actuale, pro parvulis & adultis à Deo instituta fuere, erant in eo statu ad salutem necessaria, nedum necessitate præcepti, sed etiam necessitate mediæ.

68 Probatur prima pars ex dictis in prima conclusione, ibi enim ostendimus, quod in statu legis naturæ, non sufficiebat pro justificatione parvulorum sola fides, vel actus interior, sed requirebatur insuper signum aliquod exterius & sensibile, quo fides interior de venturo Salvatore declararetur, subindeque aliquod sacramentum.

69 Confirmatur: Nulla est ratio cur in lege scripta, & in lege nova fuerint, & sint necessaria necessitate mediæ sacramenta externa, & in statu legis naturæ, sine externo signo parvuli justificari potuerint; siquidem non minus necessaria erant signa sensibilia in lege naturæ, quam in aliis statutis.

70 Probatur secundò eadem pars, ex absurdo & inconvenienti quod sequitur ex adversa sententia: si enim sola fides parentum in lege naturæ fuisset sufficiens ad salutem parvulorum, cum æque illis qui nondum nati essent, ac eis qui jam nati fuissent, applicari potuisset, justificasset, pueros in utero materno morientes, quod tamen non potest admitti, alias enim non tantum per accidens, sed etiam per se & ordinariè, facilior fuisset via salutis pro parvulis in illa lege, quam sit modò pro parvulis in statu legis gratiæ, utpote quibus applicari nequit adhuc in utero materno existentibus, remedium unicum (scilicet baptisma) ad eos salvandos à Christo institutum.

71 Dices contra hanc rationem: sicut Deus secundum

legem ordinariam, modò non regenerat nisi prius natum per naturam, ita neque natus per naturam, prodest parvulo nisi matris existentibus.

Sed contra: Ideò Deus secundum legem ordinariam modò non regenerat nisi prius natum per naturam, quia illud quo secundum legem ordinariam regenerat, non est applicabile prius natus, ut docet D. Thomas in 4. q. 3. ar. 1. ad 1. his verbis: *Pueri in matris utero existentes, nondum prodierunt in lucem, ut cum eis hominibus vitam ducant, unde non possunt subire baptismum, ut per eorum ministerium sacramenta recipiant ad salutem.* Sed fides parentum fuisset applicabilis suis parvulis nondum natis, temporis legis naturæ: Ergo per talem fidem illi fuissent regenerati.

Potest insuper suaderi eadem pars, ex eo quod nostra sententia, magis quam opinio contraria, repugnet doctrinæ hæreticorum nostris temporibus, asserentium non esse necessarium modò baptismum in re parvulis, sed sufficere illis ad salutem, quod ex parentibus fidelibus nati sunt, idque quia (inquiunt) alias deterioris conditionis essent infantes modò in lege gratiæ quam in lege naturæ, quandoquidem illis sufficiebat salutem fides parentum.

Ex his probata manet secunda pars conclusionis, quæ asserit, sacramentum in lege naturæ pro adultis institutum ad remissionem peccatorum actualium, fuisse illis necessarium ad salutem, necessitate mediæ: nam licet illi possent habere interiores actus fidei & charitatis, tamen ad salutem erat tunc necessaria ipsa protestatio & confessio fidei, juxta illud Roman. 10. *Confitebitur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Ergo in tali lege, adultis necessarium erat ad salutem necessitate mediæ, sacramentum aliquod exterius, & sensibile, quo interior fides de venturo Salvatore declararetur.

Addo quod, in omni statu remedium originale peccati, quod erat necessarium parvulis, non propria dispositione, erat necessarium adultis cum propria dispositione: solum enim in hoc erat differentia ex parte dispositionum; ex parte autem signi sensibilis, quod per talem dispositionem suscipiendum est omnibus necessarium; nec enim est ratio cur parvuli eo signo deberent uti in fide communi Ecclesiæ, & non adulti in dispositione propria, ut rectè dicit Joannes 3. Thoma hic ar. 3. dubio 2. Unde S. Thomas supra citatus ait, *quod ante legem scriptam erant quædam sacramenta necessaria, sicut illud fidei sacramentum quod ordinabatur ad deletionem originalis peccati, et similiter penitentia, quæ ordinabatur ad deletionem actualis.*

§. III.

Solvuntur objectiones.

Obicies primò contra primam conclusionem: Status legis naturæ non habuit particularia præcepta Dei circa supernaturalia, quæ positive à Deo darentur, alias non differret à lege scripta: Ergo neque habuit sacramenta. Consequenter patet, quia hæc debent esse positive instituta à Deo, sive immediate sive mediate.

Confirmatur: De sacramentis, cum sint impernaturalia, nihil definiendum est, nisi quod in Scriptura revelatum est: Sed nullibi in Scriptura

sacra revelatur, fuisse sacramenta in lege naturæ in remedium peccati originalis, & actualis: Ergo non est asserendum de facto talia sacramenta in lege naturæ fuisse.

77. Ad objectionem respondeo negando. Majorem, falsum enim est, quod lex naturæ excluderet omnia præcepta positiva, includebat enim aliqua, licet paucissima, & ad quorum memoriam non opus esset scripturæ; quod certe in doctrina A. diversarum necessarium admitti debet, quandoquidem, cum fides parentum non haberet ex sua natura, sed solum ex divina institutione, quod parvulos justificaret, requirebat necessarium præceptum positivum: unde status ille non dicitur legis naturæ, quod omnia prorsus præcepta positiva excluderet, sed quia in eo non gubernabantur homines per caeremonias, & leges determinatas in particulari à Deo, sicut in lege scripta, & Evangelica, sed solum in communi, relinquendo earum determinationem in particulari Reipublicæ, vel Principibus familiarum, ob rationes supra declaratas.

78. Ad confirmationem dicendum, quod licet in Scripturâ non legamus fuisse in lege naturæ aliqua sacramenta in remedium peccati originalis & actualis, id tamen probabiliter à nobis asseritur, propter doctrinam Augustini citatam, & auctoritatem multorum Doctorum, tam antiquorum, quam recentiorum, nec non propter rationes allatas. Neque silentium Scripturæ quoad hoc, probabiliter nostræ opinionis adversatur: tum quia Augustinus citatus affirmat, Scripturam aliqua necessaria de causâ, licet eam ignoremus, sacramenta legis naturæ tenuisse. Tum etiam, quia certum est, quod Adam post peccatum sacramenta suscepit, & sacrificia obtulit, & tamen id non referunt sacra litteræ, sicut nec legitur quod Isaac sacrificium obtulerit. Unde rectè ait Cano relect. de sacram. parte 3. art. 3. *Gravis error eorum est, quod sacramentis nihil discerni posse credunt, nisi quod sacris litteris traditur: multa enim verbote nunt & in nova, & in antiqua lege tradita sunt, quæ scripta non fuerunt mandata.*

79. Obijciens secundò: De ratione sacramenti est, quod gratiam conferat ex opere operato, seu ultra meritum suscipientis; aliâ enim inutile erit ad sanctificationem hominis: Atqui in lege naturæ nullus justificari poterat ex opere operato, sed solum ex opere operantis; quia justificari ex opere operato est justificari ex meritis Christi operâti, & positâ in rerum natura, quod illi statui convenire non poterat: Ergo in lege naturæ nulla prorsus sacramenta fuere.

80. Respondeo primò, hoc argumentum nimis probare, probat enim circumcisionem in lege scripta non fuisse sacramentum, imò nullum prorsus in tali lege fuisse sacramentum, cum ante Christi adventum nullus justificari potuerit ex opere operato.

81. Respondeo secundò, distinguendo Majorem: de ratione sacramenti est, quod gratiam conferat ex opere operato, vel activè, vel passivè, concedo Majorem. Activè semper, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: sacramenta legis naturæ non poterant conferre gratiam ex opere operato, Activè, concedo Minorem. Passivè, nego Minorem & Consequentiam.

82. Explicatur solutio: Dari ex opere operato gratia per sacramenta dupliciter potest intelligi: uno modo passivè, alio modo activè. Dari

A gratiam ex opere operato passivè, est dari gratiam suscipientibus tale sacramentum passivè, solo Deo activè eam præbente ad præsentiam sacramenti, non tamen ipso sacramento activè concurrente. Dari autem gratiam ex opere operato activè, est sacramenta ipsa activè ad justificationem, & productionem gratiæ concurrere. Quia ergo sacramenta legis naturæ, & legis Mosaicæ non continebant virtutem instrumentalem productivam gratiæ, sicut sacramenta novæ legis, nec efficienter physice ad justificationem concurrebant, sed solum movebant moraliter Deum, ut ad præsentiam ipsorum gratiam in suscipientibus produceret; hinc est quod per sacramenta illa gratia ex opere operato passivè solum data fuisse dicitur; è contra verò baptisimus, & alia novæ legis sacramenta, ex opere operato activè justificare dicuntur, quia supponunt passionem Christi jam factam, & ex ejus virtute gratiam conferunt. Ita præclare Joannes à S. Thoma hic art. 3. dub. 1.

Nec ex hoc sequitur, sacramenta legis naturæ, & legis scriptæ, fuisse prorsus inutilia; tum quia, ut diximus, moraliter movebant & excitabant Deum, ut ob merita Christi futura gratiam conferret ritè ea suscipientibus. Tum etiam (quia ut supra ostendimus) deserviebant ad humiliationem ipsius hominis, in sui sanctificatione.

C Obijciens tertio specialiter contra secundam partem primæ conclusionis. Sacramentum poenitentiae est illud unicum, quod datur, & dari potest pro peccato actuali post remissum originale: Sed in lege naturæ non fuit sacramentum poenitentiae, tum quia pertinet ad novæ legis sacramenta, tum etiam, quia delin-gnari non potest tempus, pro quo illud sacramentum suscipi debuisset; non enim sufficiens fuisset semel in vita, nec necessarium esset, quotiescunque homo converteretur ad Deum, illud suscipere: Ergo in lege naturæ nullum fuit sacramentum pro remissione peccatorum actualium.

D Respondeo concessa Majori, distinguendo 83. Minorem: in lege naturæ non fuit sacramentum poenitentiae, quod fieret eodem modo, quo fit in lege gratiæ, live quod fieret per vocalem confessionem peccatorum apud sacerdotem, concedo. Quod fieret diverso modo, quo fit in lege gratiæ, nego. Erant enim caeremoniæ in lege naturæ, & in lege Mosaicæ alterius rationis à nostris, in remissionem peccatorum actualium. Et per hoc patet ad primam probationem Minoris distinctæ. Ad secundam dico, quod sicut præceptum suscipiendi sacramentum poenitentiae, quod est modò in Ecclesia, obligat tantum juxta naturam præcepti affirmativi, non semper, sed pro tempore necessitatis, quod Ecclesia determinavit ad confessionem annuam; ita & præceptum poenitentiae in sacramentum institutæ in lege naturæ, non obligabat, nisi tempore necessitatis: quando verò est necessitatis tempus, vel judicio uniuscujusque particularis prudentis erat determinandum; vel certe Respublica, live Ecclesia illud definiebat, sicut definivit in nostra lege.

Obijciens quarto contra secundam conclusionem: Deus Genes. 7. distinguit animalia in munda & immunda, quæ distinctio desumitur per ordinem ad sacrificia: Ergo materia sacrificio-

E 3 rum

rum, ac proinde etiam sacramentorum, erat determinata in lege naturæ. Quod evidentius habetur Job ultimo, ubi Deus dixit amicis Job: *Sumite vobis septem tauros & septem arietes, & ste ad servum meum Job, & offerite holocaustum pro vobis.* Idem colligitur ex Genesis 14. ubi Melchisedech dicitur specialiter sacerdos Dei altissimi, quia Deus illi præscripserat res, quas offerret in sacrificium, scilicet panem & vinum; non enim apparet alia ratio, ob quam dictus fuerit specialiter sacerdos Dei altissimi, cum & ipse Abraham fuerit sacerdos, nec tamen specialem illam sortitus sit appellationem.

86. Respondeo regulas generales patierumque suas exceptiones, unde quamvis in lege naturæ regulariter, & quoad communitatem non esset à Deo determinatum, quibus rebus sensibilibus utendum esset in sacrificijs, & sacramentis, quia ita postulabat status legis naturæ; voluit tamen quandoque quibusdam viris insignis sanctitatis immediate per seipsum determinare res aliquas sensibiles pro sacrificiorum & sacramentorum materia. Sed hæc determinatio veleos non ita obligabat, quin potuissent uti alijs rebus omnino diversis, vel si quam inferebat obligationem, non erat communis, sed illis solum particularis.

87. Objicies quintò: Sacramenta sunt signa practica gratiæ: Sed signa practica gratiæ nemo præter Deum determinare potest; cum enim ille solus sit author gratiæ, ille solus potest illam alicui signo alligare; Ergo solus Deus materias sacramentorum determinare potest, subindeque in lege naturæ determinatio sacramentorum debuit esse determinatè à Deo, non verò à Republica, vel Principibus familiarum.

88. Respondeo, neminem præter Deum, authoritativè posse instituere signa practica gratiæ, nec proinde sacramenta formaliter: posse tamen homines ministerialiter, & ex instinctu & inspiratione Dei, ut causæ principalis, instituere, vel determinare sacramenta, quasi materialiter, scilicet ex parte materiæ & cæremoniæ; quando videlicet ita sunt imperfecta sacramenta, & confusa, ut in particulari non determinetur à Deo, sed solum quasi in communi, & quantum ad rationem formalem sacramenti; hoc est, quantum ad hoc, quod per signum sensibile homo debeat justificationem suam acquirere, non tamen quantum ad hoc, quod in particulari præscriberentur ei à Deo cæremoniæ, quibus uti debet. Sicut (inquit Joannes à S. Thoma) si Pontifex daret sæculari principi potestatem, ut imagines, vel rosaria, quæ ipse designaret, haberent talem vel talem indulgentiam, non ille, sed Papa indulgentiam dare censetur.

89. Objicies sexto: Si sacramentum in remedium peccati originalis institutum in lege naturæ non fuit determinatum à Deo, sed relictum liberæ hominum determinationi, sequitur inde meliorem fuisse conditionem parvulorum in lege naturæ, quoad salutem, quam in lege gratiæ, utpotè cum habuissent remedium facilius, quia generalius, quam sit illud, quod habetur modò, utpotè ad solum baptismum restrictum, & baptismus ad aquam solum naturalem: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud.

90. Respondeo negando sequelam, licet enim remedium generalius sit facilius, cæteris paribus, remedium autem parvulorum esset pro statu legis naturæ generalius, quia minus determinatum, quam sit modò pro statu legis gratiæ:

A cætera tamen non sunt paria, quandoquidè hoc stat longe pauciores fuisse fideles in lege naturæ, quam sint modò in statu legis gratiæ, ac proinde longe minorem numerum parvulorum, qui vellent tale remedium applicare, vel applicari suis parvulis, quam sit numerus eorum, qui volunt modò suos infantes baptizari vel baptizari.

Objicies ultimò contra tertiam conclusionem: D. Gregorius lib. 4. Moral. cap. 2. sic habet: *Quod apud nos valet aqua baptismi, hoc erat apud veteres, vel pro parvulis sola fides, vel pro adultis virtus sacrificij, vel pro ijs, qui de stirpe abrahæ fuerunt, mysterium circumcisionis.* Quibus verbis manifestè docet solam fidem fuisse satis ad salutem parvulorum in lege naturæ. Idem docet videtur S. Bernardus epist. 77. ubi sic ait: *In nationibus verò quotquot inventi fideles sunt, adducunt quidem, & fide, & sacrificijs credimus expiari; parvulis autem etiam solam fidem profuisse, imò sufficere credimus.* Item D. Thomas in 4. dist. 1. quæst. 1. art. 6. quæstionem. 2. eidem sententiæ ut probabiliori adhæret propter verba D. Gregorij adducta, ait enim: *Circa hoc est opinio. Quidam dicunt, quod non sufficiebat fides sine processione fidei facta per aliquod exterius signum. Et id quia hoc non videtur consonare cum verbis Gregorij in litteris apostolicis: adeo probabilius dicunt, quod parvulis sufficiebat sola fides sine omni exteriori signo.* Idem reperit in 4. ad Annib. dist. 1. quæst. 2. art. 2. dicens: *Idem alij probabilius dicunt, quod cum ad remedium originalis nulla signa vel sacramenta fore adhuc insisteret, sufficiebat professio fidei directæ ad salutem parvuli in solo motu interiori sine exteriori.* Ergo in lege naturæ non erat necessarium necessitate medijs, etiam pro parvulis, aliquid sacramentum ad delendam maculam peccati originalis, sed tunc sola fides parentum parvulis justificabat.

Respondeo D. Gregorium per solam fidem intelligere non solum fidem quantum ad actum interiorem, sed etiam quantum ad actum exteriorem; utrumque enim actum fides habet, & de utroque tractat D. Thomas 2. 2. quæst. 2. & 3. In actu autem exteriori includitur protestatio fidei facta aliquo signo sensibili, & hoc pro parvulis erat sacramentum salutis. Idem dicendum ad testimonium D. Bernardi.

Ad D. Thomam fateor ipsum loco citato oppositam opinionem ut probabilem inclinasse, sed in quæst. disputatis, & in Summa, in nostram magis propendere sententiam: nam quæ 4. de malo ar. 8. ad 12. sic ait: *Fides antiquorum, CUM ALIQUA PROTESTATIONE FIDEI, valebat parvulis ad salutem.* Et in hac parte infra quæ 7. art. 4. ad 2. videtur limitare doctrinam illam, quam in libris sententiarum tradiderat, ad signum sensibile determinatum, ita ut doceat solum in lege naturæ non fuisse necessarium pro justificatione parvulorum signum aliquod sensibile à Deo immediate determinatum: ex eo enim probat ibi non fuisse necessarium signum protestativum fidei in lege naturæ ad salutem parvulorum, quia in eo statu nondum erat populus fidelis ab infidelibus segregatus: hæc autem ratio nihil aliud probat, nisi quod non fuerit aliquod signum particulare, per legem naturæ determinatum, & omnibus fidelibus commune; unde continuo ibidem subiungit: *Probabile est, quod parentes parvulis nativis, & maxime in periculo existentibus, aliquod pro-*

et si fundere, vel aliquam benedictionem adhiberent
(quod erat quoddam signaculum fidei) sicut adulti
pro suis precibus & sacrificiis offerebant.

ARTICULUS III.

An in lege Moisaica prater circumcisionem
alia fuerint vera sacramenta,
& quot?

Suppono primo tanquam certum, & ab om-
nibus Theologis communiter receptum, cir-
cumcisionem fuisse verum sacramentum: tum
quia fuit verum signum gratiae iustificantis, un-
de ab Apostolo ad Rom. 4. signaculum iustitiae fi-
dei appellatur. Tum etiam, quia mysterio cir-
cumcisionis successisse baptismum, docet Inno-
centius III. cap. Majores, de baptismo.

Suppono secundo, quod quamvis circumci-
sio in lege scripta instituta non fuerit, sed in
Abraham initium habuerit quadringentis &
amplius annis ante Moysen, sacramentum ta-
men legis Moisaicae dicitur; tum quia sacramen-
ta legis naturae non erant in particulari deter-
minata immediate ab ipso Deo, sed ab homini-
bus, ut art. praecedenti ostensum est: circumci-
sio autem in particulari fuit immediate ab ipso
Deo instituta & determinata quantum ad om-
nes suos ritus, ut habetur Genesi 17. Tum et-
iam, quia remansit in lege Moisaica, & fuit quasi
proprius character populi Iudaici & professio,
per quam homines se illi legi obligabant, &
subiiciebant, juxta illud Apostoli ad Galat. 3.
Testificor omni homini circumcidenti se, quoniam de-
bitur est univ. se legis faciente: sicut in lege Evan-
gelica baptismus est professio talis legis ad e-
am servandam obligans.

Suppono tertio, multo magis debuisse esse
sacramenta in statu legis scriptae, quam in statu
legis naturae, utpote cum in illo fuerit major
sacramentorum necessitas, cum multo magis
crecente numero peccatorum, natura humana
esset subiecta rebus sensibilibus per affectum, &
lumen rationis magis obtenebratum. Unde so-
lum difficultas est, & controversia de numero
huiusmodi legis Moisaicae sacramentorum. Qui-
dam enim volunt, unicum tantum fuisse sacra-
mentum in ea, scilicet circumcisionem: Ita Jo-
annes de Bassolis in 4. dist. 1. qu. 3. art. 3. & Ca-
rolus Franciscus Abra de Raconis, Tractatu 2.
disp. 1. sect. 2. qu. 1. Alij duo, scilicet circumci-
sionem & esum agni paschalis. Cui sententiae
videtur favere Sorio in 4. dist. 1. qu. 1. art. 2. ubi
horum tantum sacramentorum meminit & qu. 2.
art. 3. dicit in lege veteri nullum fuisse sa-
cramentum pro expiandis peccatis actualibus,
neque consecrationem sacerdotum fuisse sacra-
mentum. Alii denique plura alia sacramenta
in lege Moisaica agnoscunt. Ita communiter
Theologi, tam domestici, quam extranei, cum
quibus

Dico primo: In veteri lege prater circumci-
sionem fuerunt alia sacramenta proprie dicta:
imò plura habuit sacramenta status talis legis,
quoniam status legis naturae, & status legis gratiae.

Probatum prima pars ex Florentino in decre-
to unionis, & Tridentino sess. 7. can. 2. ubi de
sacramentis veteris legis tanquam de pluribus
loquitur, & eae in plurali sacramenta appel-
lantur. Eodem modo loquitur Dionysius de coe-
lesti Hierarchia cap. 5. asserens Ecclesiam le-
gis gratiae mediam versari inter synagogam, &

coelestem patriam; & cum hac habere commu-
nes contemplationes, cum illa verò communia
symbola, seu sacramenta. Augustinus etiam li-
bro 19. contra Faustum cap. 15. sic ait: Prima
sacramenta, quae celebrabantur & observabantur ex
lege, praeputia erant Christi venturi. Ergo ex
Concilijs & SS. Patribus in veteri lege prater
circumcisionem fuerunt alia sacramenta.

Probatum secundo eadem pars: In veteri lege
prater esum agni paschalis & circumcisionem,
quae ad tollendum peccatum originale institu-
ta fuit, erat aliquod sacramentum ad delenda
peccata actualia institutum: Ergo in tali lege
plura erant sacramenta. Consequentia patet,
Antecedens probatur ex D. Thoma infra qu.
84. art. 7. ad 2. ubi sic ait: Penitentia in veteri
lege aliquam determinationem habuit, quantum qui-
dem ad dolorem, ut esset magis in corde, quam in ex-
terioribus signis, secundum illud Joel 2. scindite corda
vestra, & non vestimenta vestra. Quantum autem ad
remedium doloris querendum, ut aliquo modo mini-
stris Dei peccata sua confiterentur, ad minus in gene-
rali. Unde Dominus Levit. 1. dicit, Anima si peccave-
rit per ignorantiam, offeret arietem immaculatum
de gregibus sacerdoti, juxta mensuram estimationem-
que peccati, qui orabit pro eo quod nesciens fecerit, &
dimittetur ei. In hoc enim ipso quod oblationem fa-
ciebat aliquis pro peccato suo, quodammodo suum
peccatum sacerdoti confitebatur, & secundum hoc di-
citur Prov. 28. Qui abscondit scelera sua, non dirige-
tur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, mise-
ricordiam consequetur. Quibus verbis S. Doctor
non solum aperte docet, fuisse in veteri lege a-
liquod sacramentum pro peccatis actualibus
institutum, sed etiam id probat ex Scriptura,
quae Levit. 5. promittit remissionem peccati
per ignorantiam commissi, oblationi arietis, &
orationi sacerdotis, subindeque talem oblatio-
nem & orationem fuisse signum practicum gra-
tiae, & per consequens verum sacramentum, in-
finuat.

Secunda pars conclusionis, quae ait statum le-
gis scriptae plura habuisse sacramenta, quam sta-
tum legis naturae, triplici conjectura & optimâ
simul congruentiâ suaderetur. Prima est, quod
cum tempore legis naturae populi essent quasi
parvuli instruendi, subindeque non multitudine
praeceptorum, atque adeo nec sacramento-
rum, obruendi; & contra vero tempore legis
scriptae excitati jam homines essent, ac proin-
de amplius instruendi, crescere debuit prae-
ceptorum ac sacramentorum numerus. Secunda,
quia lex naturae generalia dat praecepta, lex au-
tem scripta ea specificat, & consequenter non
mirum, quod in lege scripta plura existere de-
buerint praecepta & sacramenta, quam in lege
naturae. Tertia, quia sacramenta sunt in reme-
dium contra peccata: nondum autem in lege
naturae tantum creverat morbus, quantum po-
stea crevisse tempore legis scriptae cognoscitur,
& consequenter non tot remedia in illa fue-
runt necessaria, quot in ista, Unde Hugo Victo-
rinus lib. 1. de sacram. part. 12. cap. 4. sic habet:
In primis pauca antidota, & paucis membris, id est
paucis personis medicus apposit, ut paulatim morbus
desiceret, & salus crederet; & post plura contulit re-
media, & plures reparavit.

Tertia pars, quae asserit in lege veteri plura
fuisse sacramenta, quam in nova, probatur pri-
mo ex Augustino lib. 19. contra Faustum cap.
13, ubi sic habet: Sacramenta veteris legis ablata
sunt,

sunt, quia implera, & alia sunt instituta, virtute maiora, utilitate meliora, actu faciliora, ET NUMERO PAVCIORA.

Secundo, decuit ita esse, ut nostrorum sacramentorum magnitudo, & praestantia pluribus praefigurata lignis (sacramenta enim legis scriptae, fuerunt eorum ligna) certior haberetur: multitudo enim signorum certior fecit signatorum adventum. Præterea, sicut princeps quod dignior est, eo pluribus precedentibus ministris honorari debet, ita sacramenta nostra in suae magnitudinis signum pluribus debebant indicij seu lignis, qualia erant sacramenta legis scriptae, honorari. Deinde, sacramentorum legis scriptae inefficacia & defectus numero saltem aliquo modo supplenda fuit. Denique, *Prima sacramenta legis naturalis* (inquit Victorinus) *quasi veritatis umbra fuerunt, quae vero tempore legis Moysis, quasi quaedam imago veritatis: quae autem sub gratia novissime consequuntur, iam non umbra, vel imago, sed ipsum corpus veritatis*: Cum ergo plures sint corporum imagines, quam corpora ipsa, plura tunc sacramenta esse oportuit.

Lib. 1. de Sacram.
p. 11. c. 6.

101. Dico secundo: Sacramenta veteris legis ad tria genera reduci. Ita D. Thomas 1. 2. quaest. 102. art. 5. cuius discursus potest ad hanc formam reduci.

Sacramenta veteris legis erant quaedam caeremoniae sacrae, quibus cultores Dei deputabantur quodammodo ad cultum divinum: Sed omnes illae caeremoniae reducuntur ad tria genera: Ergo & omnia veteris legis sacramenta. Probatur Minor: Tria requiruntur ad hoc ut Dei cultores ad Dei cultum deputentur, scilicet quod constituentur in statu colendi Deum, quod usu consumant ea, quae ad cultum Dei pertinent, & denique quod ab eis removeantur impedimenta cultus divini per ipsos exercendi. Tria ergo solum in veteri lege erant genera caeremoniarum ordinarum ad deputandum homines ad cultum divinum, illae scilicet, quibus constituebantur in statu colendi Deum, cuiusmodi erant circumcisio pro toto populo, quae erat janua ad omnia legalia, & consecratio pro sacerdotibus. Illae quae in usu rerum pertinentium ad cultum divinum consistebant, qualis erat comestio Agni Paschalis pro toto populo, Panis propositionis pro sacerdotibus. Illae denique, quae ordinabantur ad removenda impedimenta divini cultus, cuiusmodi pro populo erant purificationes à quibusdam exterioribus immunditijs, & expiationes pro peccatis: pro sacerdotibus vero ablutio manuum & pedum, & rasio pilorum. Ex quibus constat, unumquodque genus sacramentorum legis Moisaicae sub se continuisse plures species; nam sub primo erant sacerdotum consecratio, & circumcisio. Sub secundo, comestio Agni paschalis, & Panis propositionis. Sub tertio, purificationes & expiationes populi, & ablutio manuum sacerdotum, & rasio pilorum. Purificationes autem ab immunditijs exterioribus fiebant, vel per aspersionem aquae, vel per aliquod sacrificium ordinatum ad tollendum peccatum, quo immunditiae illae contractae fuerant. Expiationes vero à peccatis fiebant per sacrificia, quae erant in duplici differentia, quaedam scilicet oblata pro tota communitate, & alia specialia pro peccatis singulorum.

102. Adverte tamen, quod illae caeremoniae, quae solum erant institutae ad removendas immun-

ditias legales, non autem ad significandam perfectam animae sanctitatem, non erant vere propria sacramenta, sed solum impropria. Ad hoc contra Canum & Bellarminum ostendimus de ratione veri sacramenti est significare perfectam sanctitatem, quae est per gratiam.

Adverte etiam, quod ex omnibus illis sacramentis veteris legis, quae recensimus, alia correspondebant nostris; videlicet Circumcisio Baptismati, comestio Agni Paschalis, & Panis propositionis, Eucharistiae; omnes purificationes, expiationes, ablutiones, rasio pilorum, & ablutio manuum & pedum, sacramenta poenitentiae; & consecrationes sacerdotum, sacramento Ordinis. Confirmationi autem, Extremae Unctioni, & Matrimonio, nullum correspondebat in antiqua lege sacramentum. Rationem assignat D. Thomas loco cit. ad 3. Primo quoad Confirmationem, quia illa est sacramentum plenitudinis gratiae, quae nondum venerat in lege scripta, nihil enim ad perfectum adducit lex. Secundo quoad Matrimonium, quia est immediata praeparatio ad introitum gloriae, cuius aditus nondum patebat in veteri lege, pretio nostrae redemptionis nondum soluto. Terrio quoad Matrimonium, quia fuit quidem in lege veteri, prout erat in officio naturae, non autem ut erat signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, quae nondum facta erat, unde tunc dabatur libellus repudij.

ARTICULUS IV.

An post Christi adventum, sen in nova lege aliqua debuerint esse sacramenta, diversa ab his, quae erant in lege veteri?

Negabant olim quidam haeretici, qui de chionici dicebantur, ut referunt S. Epiphanius haeresi 34. & Theodoretus lib. 1. haeretic. fabularum cap. 12. & 13. Fratricelli patric & Beguina sacramenta Ecclesiae despiciebant, ut ait Joannes XXII. in Extravag. Sanctae Romanae, de religiosis domibus. Denique nostro tempore, & praecedenti saeculo non detestabantur haereticos, qui omnia sacramenta sensibilia & corporalia contemnerent, ex Frederico philosopho refert Bellarminus lib. 1. de sacram. cap. 1. circa finem. Ut hic error impugnetur, & veritas Catholica stabiliatur,

Dico breviter: Conveniens fuisse, ut Christus in nova lege aliqua sacramenta institueret. Ita D. Thomas hic art. 4.

Probatur primo ratione, quam ibidem adduxit. Sicut aliqui Patres salvi facti sunt per fidem Christi venturi, ita & nos salvamur per fidem Christi natum & passi: Ergo oportet esse sacramenta in lege nova, distincta à sacramentis legis antiquae. Probatur Consequencia: Sacramenta enim sunt signa protestantia fidem, quae homo iustificatur: Sed necesse est alij signis significari futura, & alijs praesentia, siue praeterita eadem enim res aliter annuncietur facienda, & aliter facta, ut ait Augustinus lib. 19. contra Faustum cap. 13. Ergo oportet esse in nova lege sacramenta distincta à sacramentis legis antiquae, quibus significetur Christus praesentis passus, sicut per sacramenta legis antiquae significabatur venturus & passurus.

Secundo ut idem sanctus Doctor in 4. dist. 2. quaest. 1.

quæst. 1. art. 4. quæstionum. 1. discutitur: Sacramenta sunt medicina spiritalia: Sed non comparantur eidem medicina parvulo, & adulto: Cùm ergo status legis comparatur puerili ætati, status autem temporis gratiæ, ætati perfectæ, ut patet ad Galatas 4. aliqua sacramenta fuerunt instituenda in lege gratiæ, diversa ab illis quæ erant in lege Moisaica.

107 Dicēs, Veniente veritate debet cessare figura: Sed gratia & veritas per Iesum Christum facta est, ut dicitur Joan. 1. Cùm igitur sacramenta sint veritatis signa seu figure, videtur quod post Christi adventum, nulla prorsus sacramenta in nova lege esse debuerint.

108 Respondetur ex Divo Thoma hic art. 4. ad 1. quod sicut Senecius Dionysius dicit cap. 5. celestis hierarchia, status nova legis medius est inter statum veteris legis, iuxta figuram implentur in nova lege, & inter statum gloria, in qua omnis nuda & perfectè manifestabitur veritas, & idcirco tunc nulla erunt sacramenta, nunc autem quædam per speculum & in enigmate cognoscimus (ut dicitur 1. ad Corinth. 13.) oportet nos per aliqua sensibilia signa, in spiritualia devenire, quod pertinet ad rationem sacramenti. Ex qua doctrina S. Doctoris patet, quod omnis homo viator sacramentis indiget, beatis verò & comprehensoribus, nullum congruit sacramentum, quia ubi est veritas clara, omnis signorum umbra fugit. In cuius rei typum testatur Divus Joannes Apocal. 21, se nullam vidisse templum in cœlesti Jerusalem; ubi enim non est opus templo, ubi neque sacramenta, neque sacrificia erunt. Unde Augustinus de Catechismo cap. 4. Comeditur agnus post mortem huius sæculi, ut cùm mane illud venerit quod resurrexerit non habebit, non jam offeratur sacrificium imaginis agni, sed ipsum agnum, quem quotidie immolamus, comedimus, & cuius sanguinem bibimus, inveniamus illic eum sacerdotem perfectum, quem constat hic pro nostra salute occisum. Ex quo refellitur error quorundam hæreticorum qui dicebant Christum beatis in cœlo Eucharistiam ministrare, in quos acciter invehitur Theophilus Raynaudus in Candelabro sancto septuaginta lect. 1. cap. 6.

DISPUTATIO III.

De Gratia Sacramentali.

Ad quæstionem 62. Divi Thomæ.

Cum causa finalis sit prima omnium, aliquid de verò hæc in instrumentis cum effectu ad quem ordinantur & assumuntur coincidat, explicatis naturâ & existentia sacramentorum, prius post D. Thomam, disputandum nobis est de eorum effectibus, quàm de causa efficiente ipsorum. Duo autem sunt effectus sacramenti, gratia scilicet sanctificans, & character. De primo, utpote priori, principaliori, & universaliori, prius nobis agendum est in hac disputatione: de altero verò in sequenti. Sed magis clariùs in huius celeberrimæ disputationis resolutione procedamus, prius contra huius temporis hæreticos demonstrandum est, sacramenta novæ legis, de quibus solum agimus in præsentia, verè & propriè conferre gratiam ex opere operato, ut loquuntur Theologi: deinde modum huius causalitatis declarabimus eaque non fo-

Tom. V.

lùm moraliter, sed etiam instrumentaliter physice gratiam causare, contra plures ex recentioribus Theologis ostendemus.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum Sacramenta novæ legis sint causa gratiæ, eamque conferant ex opere operato, non ponentibus obicem?

UTRUMQUE negant huius temporis hæretici. In primis enim, cùm existiment gratiam justificantem non esse aliquid intrinsecum actui, sed vel favorem Dei extrinsecum, vel iustitiam Dei & Christi, nobis imputatam, & veluti extrinsecus applicatam; nec aliud ex parte hominis requirant ad justificationem, quàm fidem, sive fiduciam, quâ iustitiam Dei vel Christi nobis prodesse credimus, aut confidimus; consequenter ad hunc errorem, asserunt sacramenta novæ legis ad nihil aliud valere, quàm vel ad excitandam illam fidem, sive fiduciam, vel ut sint quædam notæ Christianæ professionis quibus fideles ab infidelibus discernantur. Deinde irrident modum illum loquendi Theologorum, dicentium sacramenta novæ legis causare gratiam ex opere operato, ut barbarum, & Grammaticæ legibus adversantem, nam ly operatum, contra regulas Grammaticæ ab illis (inquiunt) passivè usurpatum, cùm tamen verius actionem quàm passionem significet. Præterea Theologos calumniantur fingentes eos vocibus illis nihil aliud significare, nisi quod sacramenta novæ legis gratiam conferant sine fide, aut bono motu cordis, vel absque ulla dispositione suscipientis. Ita Calvinus libro 4. instit. cap. 14. §. 16. ubi fingit sensum huius controversiæ esse: Num sacramenta gratiam conferant sine fide, aut bono motu cordis, vel dispositione suscipientis? Et Melancthon in Apologia confessionis Augustinæ, circa articulum 5. & 13. ubi sic ait: Damnamus totum populum Scholasticorum Doctorum, qui docent quod sacramenta non ponentibus obicem conferunt gratiam ex opere operato, sine bono motu utentis. Hec simpliciter ludæica est opinio, quod per ceremonias justificamur, sine bono motu cordis, hoc est sine fide; & tamen hæc impia & perniciofa opinio, magna auctoritate docetur in toto regno Pontificio. Ubi hic error confutetur, & Theologi ab hæreticorum calumniis vindicentur, sic

§. I.

Duplici conclusione veritas Catholica statuitur.

Dico primò. Sacramenta novæ legis gratiam conferre non ponentibus obicem, subinde, quæ non esse solum signa excitativa fidei, vel notas quibus fideles ab infidelibus discernuntur. Conclusio est certa de fide, definita in Tridentino sess. 7. canone 6. his verbis: Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non continere gratiam quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sine accepta per fidem gratia, vel iustitia, & nota quædam Christianæ professionis, quibus apud homines discernantur fideles ab infidelibus, anathema sit. Definita est etiam in Florentino, in decreto unionis, ubi constituitur

F

tur